

Nyhedsgrupper set som selvorganiserende interaktionssystemer

**Nyhedsgrupper set som
selvorganiserende
interaktionssystemer:
En analysestrategi baseret på
sociologisk systemteori**

Jesper Tække & Berit Holmqvist

University of Aarhus, Denmark

E-mail: jespert@imv.au.dk – bholmq@imv.au.dk

Skrifter fra Center for Internetforskning
Papers from The Centre for Internet Research
Aarhus, Denmark 2002

Published by The Centre for Internet Research, Aarhus, March 2002.
Editorial board: Niels Brügger, Henrik Bødker, Rune Dalgaard, Claus
Elmholdt, Jakob Linaa.

Jesper Tække og Berit Holmqvist: *Nyhedsgrupper set som
selvorganiserende interaktionssystemer: En analysestrategi baseret på
sociologisk systemteori*

© The authors, 2002

Printed at Trøjborgtrykkeriet, The Faculty of Arts, University of Aarhus.

Cover design: Thomas Andreasen

ISBN: 87-91163-04-8

ISSN: 1601-5371

ISSN: 1601-538X (electronic version)

The Centre for Internet Research
Department of Information and Media Studies
Niels Juels Gade 84
DK-8200 Aarhus N
cfi_editors@imv.au.dk
tel.: + 45 89 42 19 25
fax: + 45 89 42 19 52
<http://cfi.imv.au.dk>

Nyhedsgrupper set som selvorganiserende interaktionssystemer: En analysestrategi baseret på sociologisk systemteori

Jesper Tække & Berit Holmqvist

University of Aarhus, Denmark

E-mail: jespert@imv.au.dk – bholmq@imv.au.dk

In this paper we present a strategy for analyzing communicative systems. The strategy is inspired by Niklas Luhmanns theory of social systems and Spencer Browns theory on form. We illustrate our framework by applying it to some samples from a newsgroup on the internet. The questions to be answered is what communication in the new interactive medium can tell us about social organization in general, and if it is possible to describe interaction in newsgroups as a specific genre where the distinction between interactive systems and organizations dissolves.

Keywords: social systems, media, form, autopoiesis, newsgroup, interaction, organisation, self-organisation, Luhmann.

INDLEDNING

Siden Internet i løbet af 1990'erne nåede et vist volumen, og den tekniske barriere blev overkommelig for almindelige brugere af IT, er der vokset sociale formationer frem i det rum (cyberspace) der opstår på basis af Internets medieringsattributter. Vi ser cyberspace som et spatialt begreb der kan indfange *hvor* kommunikation mellem fysisk fraværende finder sted når den er medieret via IKT (se Tække in print angående cyberspace som rum). Internet, der oprindeligt

var tiltænkt militære formål mhp. decentral distribution af informationer under den kolde krigs atomtrussel, blev efterhånden brugt til kommunikationsrum mellem de teknikere der sad rundt om i USA og arbejdede på systemet. Denne form for kommunikation via Internet (eller rettere Usenet) benævnes news¹ og indeholder nu titusinder af forskellige grupper hvor mangfoldige emner kommunikerer. Udviklingen af hardware og software samt brugen af Internet blev efterhånden lige så decentral som selve transformationsprincippet og mistede herved enhver form for central styring. Dette betyder ikke at Internet giver et tomrum mht. til magt, men at mulighederne for at dominere i cyberspace mere ligner almindelige sociologiske og socialpsykologiske beskrevne omgangsformer end et kybernetisk kontrolsystem. Også motivationen for deltagelse i on-line fællesskaber ser ud til at være den samme som motivationen for deltagelse i fællesskaber i øvrigt. Vi vil i denne artikel give et udkast til en analysestrategi der skal kunne forklare fællesskaber eller sociale systemer. Vi har i en årrække arbejdet teoretisk, men hele tiden skelet til empirien under vores arbejde med et dobbelt mål for øje: at lave en almen analysestrategi til at kunne beskrive sociale systemer, samt at kunne bidrage til at udforske en del af cyberspace sociologisk. De centrale spørgsmål i udforskningen af hvad socialitet i cyberspace er, bliver dels hvordan sociale systemer beskriver og opretholder sig selv, dels hvordan de kan ses i en større samfundsmæssig sammenhæng.

For at analysere disse spørgsmål vil vi følge en teoriretning der på den ene side kan give en ren sociologisk forklaringsmodel, men som samtidig, i sig selv, negligerer hverken det psykiske eller det biologiske. En sådan teori har vi fundet i den systemteoretiske sociologi. Denne har rødder tilbage til en af sociologiens fædre, nemlig franskmanden Emile Durkheim. Han indførte en tænkning om det *sociale* som noget selvstændigt i forhold til det biologiske og det psykiske. Denne bevægelse førte dog primært til at den gamle interdisciplinære strid mellem *fysikalisme* og *mentalisme* nu fik en *sociolisme* at kappes med om hvilket grundlag der nu var det rigtige. I den systemteoretiske sociologi beskriver Niklas

1. Vi taler om nyhedsgrupper når det gælder specifikke grupper, mens vi taler om news når vi taler om det medie nyhedsgrupper udgør.

Luhmann (2000) en teori hvori de tre bud på et grundlag ses som ligeværdige systemdannelsesplaner der virker som betingelsesgrundlag for hinanden. De tre systemdannelsesplaner ses som strukturelt koblede, men ikke som havende lineær kausal indvirkning på hinanden. Inden for denne teoris rammer mener vi det muligt at kunne udfolde analysen og samtidig bidrage til en bevægelse hen imod en interdisciplinær form for praktiseret videnskab. I disse år, relativt tæt på Luhmanns død, er der mange spredte meninger blandt arvtagerne af Luhmanns teori om hvad der er den mest frugtbare vej videre. Der gås selektivt til Luhmanns kilder, der samles løse ender, og der omtolkes. Vi indplacerer os i dette landskab med vores egen selektive udlægning af hvordan sociale systemer kan beskrives som autopoietiske. På denne baggrund laver vi et teoretisk rids der redegør for en systemteoretisk analysestrategi og illustrerer denne på news.

TEORI

Mening

Descartes ville finde et sikkert, ubetvivleligt grundlag for viden. Dette gjorde han via den metodiske tvivl, hvorigennem han fandt frem til at kunne tvivle på alt, undtaget at han kunne tvivle på alt. Hermed opstod vestens dualismer, fx mellem sjæl og krop, eller mellem individ og samfund. Brentano sagde op imod Descartes' udsagn at dette ikke kunne passe, fordi det gælder for tvivlen, som for alle andre bevidsthedsfænomener, at de må omhandle noget, fx verdens eksistens eller kroppens eksistens. Bevidstheden har altid et indhold, den er altid rettet mod et eller andet ude i virkeligheden, eller mod en forestilling om virkeligheden. Bevidstheden er med andre ord intentionel. Altså noget, ifølge Descartes, ubetvivleligt i forhold til menneskets psyke og bevidsthed. Man kan ikke være bevidst uden at være bevidst om noget; hvis man har fastlagt dette, er man begyndt at overskride den modsætning (eller dualisme) mellem det indkapslede menneske og verden som endte med at være Descartes problem, nemlig: Her sidder et stk. bevidsthed og kan ikke vide andet end at den eksisterer. Vi er ikke afskærmet fra virkeligheden – tværtimod – virkeligheden er der kun

som et forhold mellem os og den, og forholdet er der altid.

Husserl, der var elev af Brentano, overtog dennes opfattelse af intentionaliteten som det afgørende – bevidstheden er altid rettet mod noget. Hvert eneste øjeblik er bevidstheden rettet, snart mod ét, snart mod noget andet. Den er som en strøm eller film der ustandseligt kører. Selve fænomenologien, som Husserl kendes som fader til, er om at beskrive det som er i bevidstheden. Ved Brentano er det en, fra øjeblik til øjeblik, momentan intentionalitet ud fra hvilken verden beskrives så nøje som muligt. Ud fra Husserls tænkning er dette kun en start. Vi skal dybere ned: til den fungerende bevidsthed. Når som helst vi har en oplevelse af hvad som helst, så forstår vi kun denne oplevelse eller det oplevelsen udspringer af, fænomenet, fordi der samtidig med dette foregår nogle dybere medbetydninger som kører hele tiden, og som gør det muligt for os at give mening til verden. De dybere lag af bevidstheden som ikke umiddelbart bemærkes i oplevelsen af et fænomen, er alligevel tilstede i et dybere lag der altid fungerer og strømmer afsted sammen med den umiddelbare oplevelse af et fænomen, og med-bestemmer oplevelsen af det. I et bestemt øjeblik står noget i fokus af bevidstheden, men det har kun sin mening ud fra en horisont af medbetydninger, mao. ud fra en horisont af andre potentielt aktualiserbare meningsfuldheder. *"Enhver oplevelse har en horisont, der veksler alt efter forandringerne i dens bevidsthedssammenhænge og i dens strømfaser – en intentionel horisont af henvisninger til de bevidsthedspotentiteter, der hører til den."* (Husserl 1999 p. 65). Vores perceptioner får betydning fra medbetydninger, og oplevelsen er altid formidlet af mening.

Men hvilke erfaringer og formeninger har vi med når vi giver mening til verden, når vi reflekterer den? Der må være en korrelation mellem disse to ting, traditionelt set som værende mellem et objekt og et subjekt, der véd hvad objektet er. Husserl transformerede denne distinktion om til at være mellem oplevelsen og den måde oplevelsen erfares på. Korrelationen er intentionel, rettet, man oplever et eller andet ("noema"), og oplever det på en måde ("noesis"). Objektet transcenderer akten, men kan kun begribes bevidst ud fra det øvrige erfaringsforhold til verden.

Hvis vi vender os mod Luhmann (2000), er det ikke kun det psykiske systemdannelsesplan der oplever verden gennem mening, også sociale systemer opererer i *mediet* mening. Ifølge Luhmann (2000 p. 187) fører Husserls subjekt-filosofi til en reduktiv forståelse af kommunikation.² I ét tidsmoment aktualiseres noget (det tænkes eller kommunikeres), mens noget andet henstår som potentielt for videre aktualisering. Mening henviser altid til mening, og aldrig ud af det meningsmæssige til noget andet. Meningsystemer er således åbne for alt i formen mening, men lukkede for den materielle omverden. Luhmann (ibid. p. 115) skelner mellem tre meningsdimensioner der hver især opnår deres aktualitet ud fra forskellen på to horisonter:

1. *Sagsdimensionen*, hvor man skelner mellem denne stol og en anden stol, eller mellem denne pølsemand og alle andre pølsemande, eller mellem pølsemandens kærlighedsaffære og alt andet. Det aktuelle er således et bestemt objekt, menneske eller sag, mens det potentielle (den horisont tilsammen med hvilken det aktualiserede får sin mening) består af andre objekter, personer eller sager. Hvis man analyserer ud fra sagsdimensionen, vil der altid være en indre horisont og en ydre horisont; man kan enten bestemme et fænomen ved nærmere at betegne det, eller ved at betegne hvad det ikke er (ibid. p. 116).

2. *Tidsdimensionen* er for meningsystemer fortolkningen af realiteten ud fra en skelnen mellem fortid og fremtid. Fortid og fremtid optræder som horisonter, og man kan følgelig ikke opleve eller handle i dem, men kun tematisere eller intendere dem. Tidsrummet mellem fortid og fremtid er nutiden. Ud fra Luhmann (ibid. p. 118) gives der to opfattelser af nutiden. Den ene er punktualiseret. Her repræsenterer hændelser det irreversible der glider bagud. Den anden repræsenterer nuets vedvarende i forhold til vedblivende at kunne handle og opleve. Disse to tidsopfattelser udgør de to horisonter der giver tid som meningsdimension. Her skal tilføjes at Luhmanns opfattelse af struktur og proces ser ud til at hente sin meningsform fra netop tidsdimensionen, da proces indikerer systemers irreversibilitet (sagt er sagt og gjort er gjort), mens struktur lader

2. Se også Luhmann (2000 p. 309-315), samt Poulsens (2001) funktionelle fænomænologiske analyse af mening, hvor Wittgensteins sprogpilsteori sandsynliggøres som meningsbærende uden at hvile på subjektet.

vide at man både kan gentage og modificere (se mere udførligt *ibid.* p. 83).

3. *Socialdimensionen* vedrører det man antager for at være som én selv, som et *alter ego*. Ved siden af ego-perspektivet findes der altid et eller flere alter-perspektiver, og da enhver mening kan afkræves en henvisning til det sociale (man kan altid spørge til om andre oplever nøjagtigt som jeg eller anderledes), er det også en selvstændig dimension. Som de foregående to dimensioner er også det sociale en mulighed for orientering ud fra to horisonter, her mellem konsensus og dissens (man kan kun tale om konsensus ud fra en horisont af dissens og *visa versa*).

Form-kalkulen

Ud fra en matematisk form-kalkule opstillet af Gorge Spencer Brown (1969), er det muligt at formalisere meningsbegrebet ved Luhmann.³ Brown tager udgangspunkt i indikation og distinktion, og viser at man ikke kan indikere uden at drage en distinktion. En distinktion indeholder alt: det indikerede (der er muliggjort af distinktionen), det ikke indikerede (resten af verden) og distinktionen selv (der separerer det indikerede og det ikke indikerede i to sider). Dertil indeholder den også sit eget motiv, fordi forholdet mellem de to sider er asymmetrisk – den ene markeret den anden umarkeret. Denne asymmetri er iagttageren, der altså ikke er et subjekt (begrebet om et subjekt forudsætter en distinktion for at blive indikeret som subjekt). Iagttageren er derimod enheden af indikation og distinktion, iagttageren er operationen der drager distinktionen. Iagttagelsen er den der konstituerer såvel det iagttagede som iagttaget, som iagttageren som iagttagere. Form-kalkulen kan eksemplificeres ved at tegne en cirkel på et stykke papir: I operationen dukker en inderside (det indikerede) op, og udenfor dukker det ikke indikerede op (ikke cirklen), og enheden af de to sider dukker også op – nemlig som forskellen. Distinktionen, med alt hvad den inkluderer, kalder Luhmann en tosidet form (fx Luhmann 1999 p. 77). Vi vil følgende notere "F" som form, "M" som markeret og "UM"⁴ som umarkeret, samt distinktionen som "

3. Se fx Luhmann (2000 p. 116 note 40).

4. Brown (1969) skriver ikke UM, men lader blot pladsen stå tom.

”, hvorved vi kan skrive $F = M \cup M$. Man kan krydse grænsen og derved markere det før umarkerede, men må dertil foretage en ny iagttagelse, og forbruge endnu et tidsmoment. I denne nye iagttagelse vil der igen være en ny konstellation med en markeret og en umarkert. Brown (1969 p. 1-2) opstiller to aksiomer; det første siger at værdien af et gentaget kald er den samme som værdien af det første kald. Senere udleder Brown kondenseringsformen $F = M \cup M$ hvilken, som Broch (2000 p. 111) gør opmærksom på, ikke er det samme i logik som i sociologi, hvor gentagelser ikke blot absorberes, men konfirmerer værdier og herved skaber identitet, fortrolighed og livsverden. Det andet aksiom (annulleringsaksiomet) siger, at hvis en grænse genkrydses, så annulleres værdien. Med Brochs eksempel kan vi sige, at hvis vi går ud af et rum vi er gået ind i, så har vi annulleret vores ophold derinde. I sociologisk forstand vil det sige at vi, efter at have krydset grænsen og markeret den før umarkerede side, genkrydser grænsen og markerer det før markerede igen. Som med første regel må vi sige at den sociologiske applikation af form-kalkulen giver anderledes konsekvenser; her i form af hukommelse om resultatet ved brugen af den annullerede forskel.

Det sidste vi vil fremhæve angående form-kalkulen er begrebet *reentry*, der er et begreb som tillader at distinktionen genindtræder i sig selv. Ifølge Luhmann (1999b p. 17) er distinktionen indført med det pragmatiske sigte at betegne den ene side og ikke den anden. Det der er distingveret må derfor distingveres fra distinktionen selv. Operationen kan ikke begynde så længe distinktionen mellem distinktion og indikation ikke er kopieret ind i distinktionen selv. Der må altid skelnes før der kan skelnes. Hele form-kalkulen hviler således på et paradoks, som vi ikke kan behandle indgående her (se Luhmann 1999b, 1998, Broch 2001), men blot tage for givet at former kan genindtræde i sig selv. Paradokset udfoldes ved en oscilleren mellem det markerede og det umarkerede i en sekventiel proces der tager tid. Betegnelser som har meningens simultane processeren af aktualitet og potentialitet optager kun et tidsmoment. At krydse mellem markeret og umarkert kræver altså ganske simpelt tid, mens det at betegne kun optager et tidsmoment. Paradokset optræder således kun som paradoks hvis man spørger til enheden i det forskellige, og ikke hvis man følger Browns (1969 p. 3) anvisning ”Draw a distinction”. Reentry kan eksemplificeres

ud fra Luhmanns definition på et system: noget der kan skelnes fra sin omverden, altså system omverden. Hvis systemet er regering ud fra en skelnen: regering opposition, vil reentry sige at også i regeringen vil der være en opposition regering opposition opposition (Thyssen 1997 p. 23, Andersen 1999 p. 113).

Vi kan nu formalisere mening som enheden af aktualitet potentialitet, og de tre meningsdimensioner som Dette noget andet, før efter og konsensus dissens (Poulsen 2001). Spørgsmålet er nu hvordan meningsdimensionerne relaterer sig til mening. For at besvare dette spørgsmål vil vi kort gennemgå endnu en teori, nemlig Fritz Heiders perceptionsteori, der stiller en forståelsesramme for perceptionsmedier til rådighed, som Luhmann generaliserer og kobler med form-kalkulen således at former altid skabes i medier.

Når lysets stråler går gennem luften, forbliver strålerne relativt upåvirkede af dette substrat, ligesom de enkelte stråler forbliver relativt upåvirkede af hinandens frekvens. Når de reflekteres af et fast objekt, fx en sten, vil de enkelte stråler, som er løst koblede til hinanden, være kombineret på en måde der er struktureret af stenen, så de i mødet med synsapparatet giver et indtryk af denne. Denne mekanisme bevirker at øjet, der egentligt er meget lokalt, i mediet 'lys' kan percipere ting der er endog meget langt væk (Heider 1959 p. 2). Det andet perceptionsmedie Heider beskæftiger sig med er lyd, der også er bølger gennem luft (eller vand eller en mur), som lader vort lokaliserede høreapparat opfange ting på afstand. Lyd består ligesom lys af løst koblede elementer der ikke (normalt) lader sig påvirke på *molekyleplanet*, men kun på *tingsplanet* (ibid. p. 14). Medier er således usynlige. Vi ser ikke lyset, men kun de ting der strukturerer lysbølgerne, og således består medier af løstkoblede elementer der ikke perciperes, mens ting præger sig ind i medier som faste koblinger af elementer. Luhmann generaliserer Heiders teori og udskifter differencen ting medie med form medie. Qvortrup 1999 eksemplificerer form medie med plast der kan blive til legoklodser der igen kan blive til et hus etc. Former dannet i et medie kan således selv blive medie for videre formdannelse. Nu kan vi komme videre med at formalisere meningsteorien, da formen 'mening' (aktualitet potentialitet) selv optræder som medie for de tre meningsdimensioner der præger sig ind i meningsmediet fx. i sagsdimensionen: Denne computer aktualiseres. Nu

er der to muligheder: enten orienterer vi os ud fra den indre horisont og spørger hvad computeren er, eller vi orienterer os udad og spørger til hvad den ikke er. Mediet må ses som potentielle koblinger af aktualitet og potentialitet (af mulige kombinationer af figur baggrund), mens former er aktualiserede faste koblinger af aktualitet og potentialitet (Poulsen 2001).

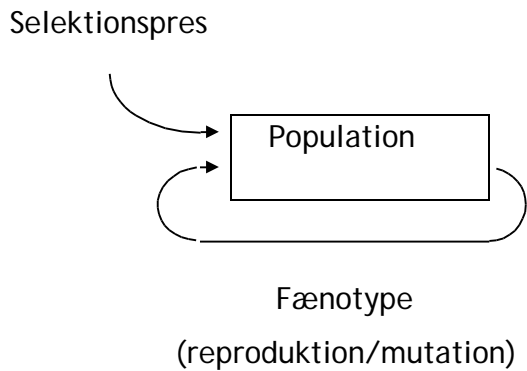
Såvel lys som lyd kan være medie for formen sprog, der selv igen udgør et medie for mening. Lyde er en fast kobling af de løst koblede "elementer", eller potentielle koblingsmuligheder luften giver (frekvens). Lyde kan være frembragt af vindens tuden i et hustag, og dette kan skelnes fra sprog; man kan høre at der tales. Lyd kan altså selv danne medie for 'formen sprog' (hhv. analogt og digitalt). Alle kendte menneskesprog har den samme dybe struktur til fælles at de er dobbeltartikulerede. Den mindste form er fonemer lyd. I al korthed er der i samtlige sprog 20 til 25 distinktive enkeltlyde; disse er uden mening i sig selv, men kan i et konkret sprog sammensættes til tusinder af morfemer (meningsfulde ord eller orddele) i formen morfem fonem (eller monemer der defineres som det mindste segment af tale der bærer mening). Disse kan igen kombineres til uendeligt mange sætninger der er meningsbærende: sætning morfem (Esposito 1999). Dette forhold giver store kombinatoriske muligheder for meningssystemer der benytter mediet sprog til at aktualisere mening.

Autopoiesis

Begrebet autopoiesis er konstrueret af Humberto Maturana og betyder *selvskabelse* eller *selvproduktion*: "*An autopoietic machine is a machine organized as a network of processes of production of components that produces the components which: through their interactions and transformations continuously regenerate and realize the network of processes that produced them; and constitute it as a concrete unity in space in which they exist by specifying the topological domain of its realization as such a network*" (Maturana & Varela 1980 p. 78). Autopoietiske systemer kan eksemplificeres ud fra celler: Cellen skaber på det molekylære niveau selv de bestanddele (proteiner, nukleinsyrer, fedtstoffer, glykosider, metabolitter) som den har brug for til at opretholde sin organisation. Mao. er de molekylære bestanddele inkorporeret i et netværk af integre-

rede komponenter på en sådan måde at de hele tiden vha. deres organisation frembringer og opretholder det netværk gennem hvilket de netop selv bliver frembragt (Kneer & Nassehi 1997 p. 54). Forholdet mellem celle og omverden er ikke kausalt ud fra en lineær betragtning, men at betegne som et betingelsesforhold, eller strukturel kobling. *Det er altså strukturen der ses som variant, mens organisationsformen ses som invariant.* Systemet har ingen én til én forståelse af dets miljø (omverden) eller direkte adgang til det, men såvel systemet som dets miljø må iagttages som havende en struktur. *“Når vi beskriver en autopoietisk enhed som havende en bestemt struktur, bliver det klart for os, at interaktionerne (så længe de er tilbagevendende) mellem enhed og miljø vil bestå i gensidige forstyrrelser (perturbationer)”* (Maturana & Varela 1987 p. 87). Dvs. at levende systemer evolutionært er tilpasset et bestemt miljø (temperatur, næring osv.) hvilket betinger deres overlevelsesmuligheder, men ikke forårsager dem. *“Vi taler om strukturel kobling, når som helst der er en historie af tilbagevendende interaktioner, der fører til strukturel overensstemmelse mellem to (eller flere) systemer”* (ibid.).

Perturbation er en systemintern tilstand hvor systemet irriteres af ydre påvirkninger som det kun kan forholde sig til ud fra sig selv. Perturbatoren udgøres således af systemets omverden, der er dets betingelsesgrundlag, og det er følgelig op til systemet selv, ud fra interpretation af perturbationen, at opretholde strukturel kobling via sine interne iterative processer, der løber via reproduktion og/eller modifikation. Biologiske systemers medie er liv. Mangfoldigheden og mutationerne i populationen giver, ud fra selektionspresset, de levende organismer og planter deres dynamiske fænotyper. Selektionspresset er det der konditionerer udfaldet af naturens tilfældige kombinatoriske eksperimenter, dvs. at hvis ikke fænotyperne er tilstrækkeligt tilpassede til omgivelserne så dør de.

De tre systemdannelsesplaner

De psykiske systemers medie er *bevidsthed* (tanker, følelser, perceptioner, hukommelse mm.). Begge, både de biologiske og psykiske systemdannelsesplaner, producerer og konstituerer selv de elementer de består af (hvh. celler og tanker). De er lukkede for hinanden i den forstand at de ikke kan blandes med hinanden. De har ikke direkte kontakt, men kan alligevel benytte hinandens ressourcer. Her er der tale om betingelsesforholdet, eller den strukturelle kobling: Man er bevidst uden at psyken har kendskab til de neurale processer; men man kan ikke være bevidst uden det neurale kompleks. Det biologiske kan ikke reduceres til det psykiske eller omvendt. De to systemdannelsesplaner har ikke direkte adgang til hinanden da de betjener sig af hver sit reproduktionsmedie (liv og bevidsthed). Ingen af dem ville imidlertid kunne eksistere uden det andet systemdannelsesplan. Hvis fx smerte ved brandlæsioner ikke blev registreret af bevidstheden, ville det være en alvorlig mangel i det psykiske systems sensibilitet over for det biologiske. Smerte er imidlertid kun en impuls der må tolkes. I første instans klarer kroppen selv at flytte hånden fra det brandvarme, men bevidstheden om hvad det var der gjorde ondt, at man brændte sig, er udtryk for en interpretation på det psykiske systemdannelsesplan. Det psykiske system opbygger gennem sin socialisationshistorie en intern kompleksitet hvormed det kan reducere den eksterne kompleksitet. I eksemplet med forbrænding vil man, ud fra en blanding af erfaring og forhandling om meningen heraf med andre (forældre, søskende etc.), opbygge en semantik ud fra hvilken det er muligt at give

mening til verden, herunder en reflekteret forholden sig til varme sager. Det er på nuværende tidspunkt således nødvendigt at inkludere det tredje systemdannelsesplan; det sociale.

For at forstå sociale systemer, kommunikationssystemer, må vi kigge på deres forudsætning nemlig: dobbelt kontingens. "*Noget er kontingent, når det hverken er nødvendigt eller umuligt; når det altså kan være sådan, som det er (var, vil blive), men også kunne være muligt på en anden måde*" (Luhmann 2000 p. 146). Dobbelt kontingens opstår i en situation med mindst to parter, og situationen for dem begge virker ubestemt, og de begge er interesserede i at afklare den. Herved opstår en særlig realitet for forskellige sociale meningsperspektiver. Og dette muliggør uddifferentiering af sociale systemer. Den sociale realitet er en særlig koordinering af handlinger der adskiller systemer fra deres omverden. Sociale systemer opstår kun ved at begge parter oplever dobbelt kontingens, og ved at ubestemmeligheden af en sådan situation for begge fører til strukturdannelse. Sociale systemer består altså ikke af mennesker, men af selektive koordineringsmekanismer. Alter indleder med et venligt nik og afventer reaktionen. Herefter vil den videre kommunikation gå ud fra denne kontingensreduktion – positivt eller negativt. Hvad enten situationsdefinitionen straks afvises eller ej, er der skabt en uafviselig realitet, det sociale. Så snart sociale systemer strækker sig over tid, vil deres historie optræde kontingensreducerende, og den første ubestemmelighed hvor alt virker muligt vil være indsnævret. I dobbeltkontingente situationer vil adfærd opfattes som handling og opnå informationsværdi og tilknytning til andres handlinger. Adfærd reducerer usikkerheden, bryder den tautologiske cirkel (hvor begge søger at bestemme sig selv ud fra den anden og den anden ud fra sig selv). Herved personificeres psykiske systemer og tilskrives forventninger, motiver og intentioner. Adfærd bliver til handling fordi den kunne være anderledes, herved er der åbnet for at tilfældigheder kan virke som input for konditionerende funktioner i systemet. Her får vi altså autopoiesismaskinen hvor tilfældigheder transformeres til sandsynligheder for strukturobygning. "*Ved at selektioner slutter sig til selektioner i kommunikationsforløbet fortætter der sig et område for det antagelige og det, der kan kræves*" (ibid. p. 168). Et socialt system får herved en *meningsgrænse*, så-

ledes at interne selektionsregler hjælper med at acceptere eller afvise bestemte temaer. Den meningsgrænse der vokser frem under forudsætning af dobbelt kontingens, er både en lettelse for kommunikationen og en barriere, da den både giver det man kan tale om og det man ikke kan tale om. En tilbagevendende til ren dobbelt kontingens er ikke forventelig; grænserne kan dog forskydes, udvides eller indskrænkes. Men når systemet én gang har skabt sig en historie, kan sådanne ændringer kun forekomme punktuelt, kun for bestemte temaer og kun undtagelsesvist. Kommunikation er kun mulig på et mutualistisk grundlag, dvs. at basal selvreference kun er mulig hvis der er mindst to informationsbehandlende processer som kan forholde sig til hinanden, og via den anden til sig selv (ibid. p. 178). De mekanismer der organiserer denne diskontinuerte infrastruktur er hverken elementer eller subsystemer, men selektive samordninger. Den basale proces i sociale systemer, der producerer de elementer de består af, må altså forstås som kommunikation. Vi vil som Luhmann definere kommunikation som enheden af tre selektioner: information, meddelelse og forståelse. Information er en forskel der gør en forskel, den må meddeles via en adfærd, og en anden må skele mellem information meddelelse for at selektere en forståelse. Information er en selektion ud fra et udvalg, og den vil blive forstået netop sådan (fx får karakteren 7 kun sin betydning ud fra de ikke selekterede muligheder). Meddelelse kommer også kun til syne inden for sin egen horisont som et udvalg, hvor en form aktualiseres som figur på en baggrund. At forståelse må skelne, betyder dels at kommunikation kun kommer i stand hvis ego iagttager at alters adfærd bærer en information, dels at ego videre må knytte an til enten information eller til meddelelse. Fx "hvad er klokken"? hvis der knyttes an til information vil man svare "den er 10", men knytter man an til meddelelsesformen spørger man fx "hvorforsiger du det, keder jeg dig". Dvs. at kommunikationen ved at knytte an til meddelelsesformen, gør denne til information for videre kommunikation, hvorved kommunikationen bliver selvrefleksiv. I et system med en historie vil der være konstitueret en meningsgrænse inden for hvilken kommunikationen vil bevæge sig. Kommunikationen vil nærmere betegnet blive styret af et systeminternt udvalg af historisk og kulturelt set konditionerede temaer. *"Temaer varer længere end bidrag, de sammenfatter forskellige bidrag*

til en længerevarende, kortfristet eller langfristet meningsammenhæng" (ibid. p. 196). Temaer diskriminerer såvel bidrag som bidragsydere. For at kunne koordinere bidrag, må temaer have et sagligt indhold der kan legitimeres ud fra meningsgrænsen. Tidsligt set kan man genkalde sig temaer, de kan være nye eller gamle, allerede kedelige eller endnu interessante. De opnår en mætningsgrænse hvorefter bidrag ikke længere forventes. Temaet må så hverve nye bidragsydere for at fortsættes. Helt nye temaer kan måske slet ikke stimulere til meningsfulde bidrag. Socialt set må man vælge temaer som alle kan bidrage til og som ingen fristes til at overeksponere sig på. Socialdimensionen binder bidragsyderne; de bliver synliggjorte fordi kommunikationen udsiger noget om deres meninger, indstillinger, erfaringer, ønsker, vurderinger og interesser. Man tvinges ind i en form hvor man må gøre det som er fremgået af kommunikationen, hvilket især ses i moralske temaer. Temaer tjener således som kommunikationens saglige, tidslige og sociale struktur og styrer denne (ibid. p. 198).

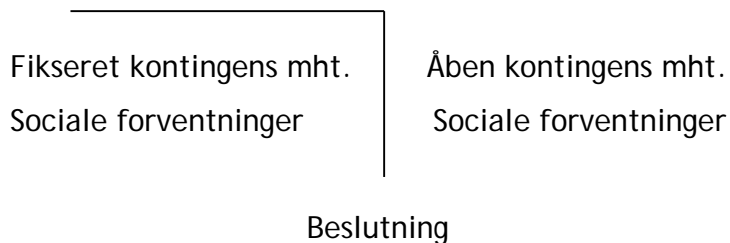
Formaliseret i forhold til form medie distinktionen, er systemets dynamiske form (meningsgrænsen) de til en hver tid aktualiserede koblinger af aktualitet potentialitet, mens dens medie er potentielle koblinger af aktualitet potentialitet. Browns formbegreb inkluderer det ekskluderede, der som kontingens kontinuerligt følger med på formens yderside. Systemet er som form formet af dets historie, dets konditioneringer, der giver dets indre horisont. Systemets yderside (omverdenen) er kun omverden i relation til systemet; den kommer til syne i fremmedreferencen og bestemmes i selvreferencen.

Systemtyper

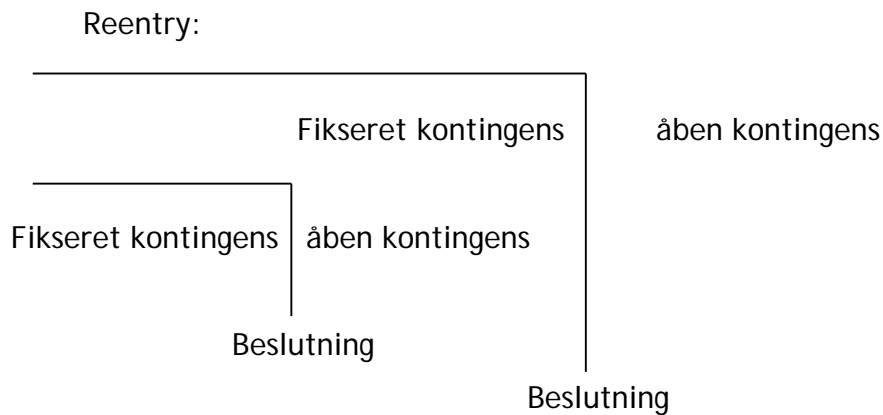
Ud fra Luhmann skelnes der skarpt mellem forskellige typer af sociale systemer: funktionssystemer, samfundssystemet, interaktive systemer, organisationer og protestbevægelser. Interaktionssystemer kræver gensidig tilstedeværelse under kommunikationen (fx Luhmann 2000 p. 453), mens organisationssystemer kræver medlemskab (ibid. p. 240). Hvis denne opdeling skal forstås som gensidigt udelukkende, virker den hæmmende for analyser af kommunikative systemer, der som allerede sagt, altid qua deres historie organiserer sig ud fra særlige konditioneringer. Dertil er sociale systemer set som autopoietiske, hvilket definatorisk

er en særlig form for organisation. Organisationsbegrebet ved Luhmann har især fundet anvendelse ved Handelshøjskolen her i Danmark (Thyssen og Andersen). Her er der fokus på formelle organisationer, der ses ud fra medlemskab, ledelse og beslutning. Vi mener at kunne bibeholde alle tre konditioner, og samtidig udlægge organisationer som mere uformelle og definerer dem som *organiserede interaktionssystemer*. Organiserede interaktionssystemer er en størrelse der er til at arbejde empirisk med da vi definerer dem som sociale sammenhænge der over tid producerer en historie af tilbagevendende interaktioner. At være medlem af en sådan vil sige at man er personificeret i systemet, således at der er forbundet visse forventninger til én om udfyldelse af en rolle, om at komme med bestemte bidrag inden for meningsgrænsen, eller med reference hertil, samt at meddele sig på en måde der er legitim i forhold til systemets historie/meningsgrænse. At der også er ledelse i uformelle organisationer har været klart i mange år fx Bales (1958). Nogen vil simpelthen tage teten. Mht. beslutninger vil vi lidt dybere: Ud fra Thyssen (1997b p. 72) er: "*En organisation [...] et netværk af beslutninger, som skaber nye beslutninger i et netværk af beslutninger.*" Luhmann selv (2000 p. 346) definerer ikke en beslutning som noget nødvendigvis formelt: "*Vi vil altid tale om beslutning, når og for så vidt den mening, en handling gives, reagerer på en forventning, der er rettet mod denne handling*". En handling er besluttet når den mening den gives retter sig mod en forventning til handlingen. Forventning gives ud fra tidligere kommunikation som struktur, aflejring af hvordan man gør, konditioneret adfærd, vane: "*Ved bestemmelsen af beslutningsbegrebet lader vi det stå åbent, om det er den handlende selv eller en iagttager, der udfører meningsgevinsten*" (ibid.). En beslutning behøver altså ikke ekspliciteres som en beslutning, en iagttager skal blot se at den mening en handling gives retter sig mod en forventning til denne handling. "*Forventningsreferencen må optages i meningsbestemmelsen, man handler fordi det er forventet*" (ibid. p. 347). Der er altså truffet en beslutning når man bagudrettet kan se at en handling relaterer sig meningsfuldt til en forudgående kommunikation og følger de præmisser denne gav. Rutinepræget handling mister beslutningsindholdet, der dog kan reaktiveres ved konflikt eller afvigende adfærd. Beslutningen har en før/efter difference: Før beslutningen

ligger de alternativer åbne som dannes gennem forventningen. Det er endnu ikke fastslået hvilke der vælges. Efter beslutningen står valget fast. At det var en beslutning, ser man nu af at det trufne valg behandles som kontingent, og at tilslutningshandlingerne motiveres gennem denne kontingens. Før beslutningen ligger der altså en difference mellem alternativer, derefter er der også en reference til det trufne valg. Der er således tale om to slags kontingens: åben kontingens og beslutningens, *også noget andet kunne være muligt*. Beslutningen overfører den første type til den anden. Beslutninger lægger ikke fremtiden fast, men den indstiller forventninger til fremtiden, samt til faktuelle sagsforhold i verden, samt til forventninger til medlemmerne. Vi kan ud fra Andersen (2001) formalisere beslutningen:

Beslutningen er således enheden af forskellen: fikseret kontingens åben kontingens mht. sociale forventninger. Beslutningen er både det der flækker verden i to sider og det der holder de to sider sammen (ibid.). Kun bagud kan det afgøres hvad der var beslutninger og hvad der kun blev snak. Derfor må beslutninger konstant beslutte hvilke tidligere kommunikationer der var beslutninger. Beslutningskommunikationer knytter altid an til tidligere kommunikation og selekterer gennem tilknytning hvad der regnes som beslutning. En beslutning kan altså ikke selv beslutte at den er besluttet, den må først anerkendes som beslutningspræmis for yderligere beslutninger. Det må besluttes hvad der er besluttet.

Vi vil tale om organisationer så længe der ikke er tale om flygtige interaktioner, men når deltagere tilbagevendende ytrer sig til et socialt system. Disse deltagere vil vi kalde medlemmer og se betingelserne for deres medlemskab ud fra hvad der ekspliciteres i kommunikationen. Dertil vil vi tale om beslutninger som konditionerings af systemets meningsgrænse, hvor en organisation ses som et særligt sortiment af legitime temaer samt legitime omgangsformer. Sociale systemer iagttager ved at beskrive, og vi vil skelne mellem Første Ordens iagttagelse (FOI) og Anden Ordens iagttagelse (AOI). En iagttagelse er en skeldnende betegnelse. Ingen iagttagelse kan *samtidigt* betegne begge sider af forskellen, og derfor heller ikke *samtidig* iagttage den form den udgår fra; derfor kaldes denne form: 'den blinde plet' (systemet kan ikke se hvad det ikke kan se, det kan endda ikke se at det ikke kan se hvad det ikke kan se (Luhmann 1986 p. 23)).⁵ En AOI er en iagttagelse af en iagttagelse. Den kan være foretaget refleksivt af systemet selv i et senere tidsmoment, eller af en anden iagttager der kan iagttage iagttagelsen og se den form ud fra hvilken iagttagelsen kom i stand, men dette kun ud fra en ny iagttagelse, altså ud fra en ny to-sidet form. Dvs. at også AOI er FOI, men i en sådan kan der dog være den refleksive gevinst: Man kan se at man ikke ser hvad man ikke ser (ibid. p 25). Vi vil nu relatere dette til forskellen på selv- og fremmedreference. FOI ser noget i omverdenen (frem-

5. En beslutningsform er "alternativ" hvorfor begge sider markeres, men alternativer kan kun skelnes over tid og afhænger af hukommelse (se Thyssen 2000b. p. 16).

medreference), mens AOI er iagttagelsen af systemets iagttagelse (selvreference).

1. første ordens iagttagelse = $m \quad um$ = fremmedreference.
2. anden ordens iagttagelse = $\overline{m \quad um} \quad um$ = selvreference.⁶

Hvor FOI er blind over for sin iagttagelsesform, er det netop denne form der i AOI iagttages. AOI vil ud fra systemhistorisk evolutionært udviklede konditioneringer forholde sig til den første iagttagelses selektion af form og markering. Organisationssystemer iagttager deres FOI ud fra meningsgrænsen, og på det højeste niveau for selvreference (refleksion) indfører de en beskrivelse af sig selv i sig selv (reentry). I analysen af sociale systemer er det iagttagelsen af hvordan AOI forholder sig til FOI, der giver basis for at beskrive deres meningsgrænse. Samtidigt er det beskrivelsen af hvordan de konstruerer deres omverden, dvs. hvordan omverdenen tager sig ud for systemet internt. AOIs blinde plet er medlemmets opfattelse af meningsgrænsen i forhold til det der aktualiseres i FOI. De iagttagelsesformer der sandsynliggør at kommunikation fortsættes (systemopretholdelse), og som analysestrategien primært må rette sig imod, ses i systemteorien som evolutionært opståede i samfundet.

Samfundet ses som alt der kan nås af kommunikation. Dette må ses i sammenhæng med socioevolutionen (se mere udførligt: Luhmann 1979, 1999, Qvortrup 1998, Tække in print), hvor den fremherskende differentieringsform i det moderne samfund er den funktionelt uddifferentierede. I forhold til stratifikatorisk differentiering af samfund, hvor samfundet er et sammenhængende hierarki med centrum i Gud hvortil alt i samfundet relateres, er der siden renæssancen sket en uddifferentiering af *funktionssystemer* (Luhmann 2000). Denne samfundstype er polycentreret om disse funktionssystemer, der kun refererer til sig selv ud fra en intern semantik der præcist (og bivalent med en positiv og en negativ værdi) afgrænser dem til omverdenen og udelukker tredje værdier (Luhmann 1986 p.108). De varetager hver især en samfundsmæssig funktion; de kan

6. Tak til M. Poulsen fra DLF: http://groups.yahoo.com/group/luhmann_danish/message/852

ikke ækvivalere hinanden, men er derimod strukturelt koblede til hinanden. Den strukturelle kobling udgøres af temaer der som sociale systemers fremmedreference (omverdenen dukker kun op tematisk) således kan iagttage det samme forskelligt (Thyssen 2000 p. 50 n. 4), eller mao. det samme ud fra forskellige koder og altså med forskelligt resultat. Et eksempel på et funktionssystem er det politiske: dets medie er magt og den binære semantiske kode er position opposition (eller + - magt). Dets funktion er muliggørelse af kollektivt bindende afgørelser. Et andet eksempel er økonomi med mediet penge og koden betaling ikke betaling. Luhmann kalder disse koderede medier for symbolsk generaliserede kommunikationsmedier (SGK). Penge er et symbolsk medium idet de ikke har værdi i sig selv. Der er institutioner der garanterer deres værdi. De er en positiv sanktion der motiverer, og på samme tid garanterer, værdiskabelsen i samfundet. Får man penge, har man del i samfundets produktivitet, og produktiviteten er samtidig pengenes garanti for værdi. De er et generelt medie ved at man kan sammenligne et køb på et loppemarked på Læsø med et køb på børsen i Wall Street. Dette medie udligner heterogenitet ved at alle vil have penge, men kan være uenige om hvad de skal bruges til. Penge kan kombinere integration og differentiering da mennesker kan indgå i et fælles pengesystem uden at sætte identitet overstyr (Thyssen 1991 p. 31-38.). SGK er identifikationen af komplicerede og komplekse forhold på et højere abstraktionsniveau, derfor må SGK være mentalt simple for at kunne repræsentere, og funktionelt komplekse for at kunne erstatte beskrivelser af mønstre (Thyssen 1991 p. 82). Kognitivt set hopper vi fra iagttagelsesmedie til iagttagelsesmedie. Når disse udgøres af SGK, forøges sandsynligheden for at kommunikationen lykkes, får effekt. Luhmann (2000) lader det være op til empiriske undersøgelser at finde hvor mange funktionssystemer der er på et givet tidspunkt. Han nåede selv at tælle 10, som han beskrev i sit forfatterskab: økonomi med mediet: penge, politik: magt, retssystem: ret, videnskab: sandhed (Luhmann 1986), intimitet: kærlighed (Luhmann 1986b), kunst: kunst (Luhmann 1994), massemedier: nyheder (Luhmann 2000b), religion: tro, uddannelse: dannelse, teknik: effektivitet. Dertil er der siden kommet aspiranter som sport, sundhedssystem og velfærdssystemet. En særlig aspirant er mediet: 'moral', med koden rigtigt forkert, dette medie er dog ikke

noget SGK " fordi der er for stor uenighed om hvordan kodens to sider, rigtig og forkert, skal fordeles" (Thyssen 1997b p. 25, se også Luhmann 2000 p. 122). Dette betyder ikke at moral ikke har betydning i sociale systemer; tværtimod, en stor del af kommunikationen beskæftiger sig netop med at afgøre hvordan denne kodens to sider (værdier) skal fordeles. Hertil kommer også sociale bevægelser eller protestbevægelser såsom miljøbevægelsen eller kvindebevægelsen; disse prøver vi dog at opfatte, ikke som funktionssystemer, men som særlige systemer der er uddifferentierede ud fra sagsdimensionen efter princippet om centrum periferi (Luhmann 1999 p. 864).

Kommunikationsprocessen

Fokus er på kommunikation, og vi vil nu søge at samle trådene mhp. teorien operationaliseret som analysestrategi. Basal selvreference er et begreb til beskrivelse af systemets elementariske reproduktion. Enkeltkommunikationen er kun et element (hændelse) som element i en proces (Luhmann 2000 p.184). Et element er enheden af to selektioner (information, meddelelse) og anticipation af forståelse. Kommunikationsprocessen består af elementer som refererer til sig selv ved at medrelatere deres sammenhæng med andre elementer i den samme proces (ibid. p.185). Helt nede i systemets mutualistiske grundlag består kommunikationen af bidrag fra mindst to informationsbearbejdende processer (psykiske systemer)(ibid. p.178). Et bidrag fra alter er selvrefererende ved at være ment som bidrag i netop det system hvori det indgår som element (ibid. p.171-172). Det bærer i sig selv dels en reference til forudgående kommunikation, som det vil blive iagttaget som knyttende sig til, dels anticiperer det en forståelse (ibid. p. 171). Elementet refererer ikke til systemet i sin helhed, men altså kun til andre elementer i tilknytning til hvilke det er en kommunikation. Selve bidraget mister sin aktualitet når et nyt bidrag iagttager det; i tale eksisterer det kun i det tidsrum artikulationen varer.⁷ Da autopoietiske systemer

7. I News er der her denne forskel at bidragene lagres og kan efterspores, med mulighed for at tilskrive kommunikationen som en persons handlinger og sandsynliggøre intentioner for eller imod systemet.

konstituerer sig på et diskontinuert grundlag (hverken ego eller alter kan dirigere systemet), et grundlag hvor elementerne det består af opløser sig selv med det samme, er det tvunget til vedvarende at reproducere sig selv. Hændelser er irreversible, de glider bagud i fortiden så snart de er kommet til eksistens, men systemets selektive samordningsmekanismer, dets normer for bidrag, legitime temaer, dets forventninger til personer, konditionerings som vi kalder dets struktur, er reversible. Strukturer er ikke invariante, de ændres løbende gennem systemets reproduktion af bidrag der anfægter meningsgrænsen som meningsforslag. Disse kan enten negeres eller konditioneres, og der vil altid være et råderum, en gråzone der kan forhandles. Strukturen ændres gennem de processer der løber gennem strukturen.

Systemets udgangspunkt er det motiverende problem om dobbelt kontingens. Først er systemet i krampe: *"Så længe ego ikke kan handle uden at vide, hvorledes alter vil handle og omvendt, er systemet ikke bestemt i tilstrækkelig grad, og det er derfor blokeret"* (ibid. p. 172). Al begyndelse er imidlertid let. Enhver adfærd vil blive regnet som handling, situationsdefinitioner vil kunne foreslås etc. Herefter vil en systemhistorie være indledt, og al yderligere kompleksitetsreduktion vil herefter ske på baggrund af denne herefter voksende historie (der giver forventninger = struktur) der uddifferentierer systemet fra dets omverden. Systemet vil begrænse sig til ikke at omhandle alt, hvilket samtidig vil udvide mulighederne for en mere bestemt kommunikation. Omverdenen vil herefter være således beskaffet at meget er muligt, men kun lidt er relevant. Den dobbelte kontingens vil herefter ikke mere kunne forventes at optræde i den fuldstændigt ubestemt form hvori den først viste sig, men kun ud fra meningsgrænsen, i forhold til hvilken den kan optræde som modsigelse (ibid. p. 173). Alle kommunikationsbidrag optræder i formen af den basale selvreference; elementet iagttager sig selv som element i systemet. Altså kan man meto- disk analysere empirien mht. SGK, fremmedreference og de forskellige former for selvreference, beslutninger/konditionerings og negeringer mm., og opstille en model over det empiriske system som et autopoietisk system, og følgende søge at bestemme dette.

ET KOMMUNIKATIVT SYSTEM I CYBERSPACE

News generelt

Usenet er historisk set udsprunget af parløbet mellem militær og videnskab i USA under den kolde krig. Mere præcist i ARPA (Advanced Research Projects Agency). I dette projekt udvikledes et computernet (ARPAnet) hvorigennem computerfaciliteter kunne deles trods store geografiske afstande i USA (Campbell-Kelly og Aspray 1996). Usenet er etableret af systemadministratorer uden adgang til ARPAnet, mhp. erfaringsudveksling, især til diskussion af programmeringssproget UNIX. Der kom dog hurtigt en voksende brugerskare der ikke begrænsede sig til at diskutere UNIX (Gotved 2000 p. 40). I begyndelsen havde systemadministratorene magt til at bestemme hvilke emner der kunne dannes en gruppe omkring; dette magtmonopol er dog brudt nu og alle der har den fornødne viden, kan nu oprette en nyhedsgruppe (ibid.). Usenet er således opstået i teknisk regi samt i konflikt mellem forskellige grupper og bærer stadig reminiscenser af denne oprindelse. De der benyttede news i begyndelsen, var tidlige avancerede computerbrugere, også selv om emnet for diskussion ikke var relateret til computerteknologi (sammenlign med Gotved p. 128). News er en betegnelse for en form for diskussionsgrupper hvor folk under et emnehierarki kan poste indlæg, i form af e-mails, til en eller flere grupper inden for hvilke indholdet i indlægget passer til de respektive emner. Bidrag er dog næsten altid kun adresseret til én bestemt gruppe. Hvis nogen responderer på indlægget, opstår der en selvstændig *tråd*, således at forskellige diskussioner skilles fra hinanden. Hierarkiet fremgår af navnet på gruppen, fx dk.fritid.dyr, med undergruppen dk.fritid.dyr.hunde. Indlæg der ikke passer til en gruppes emne, bliver afvist og afsenderen risikerer repressalier (fx at blive hånet, bortfiltreret eller meldt for misbrug i dk.abuse). Reminiscenserne fra den tekniske og konfliktfyldte oprindelse af news er stadig meget nærværende, omend især i de grupper der beskæftiger sig med naturvidenskabelige emner. Der er således en række regler der kan læses i den såkaldte *netikette*, samt en *fundats* for de enkelte grupper, hvori emnet er nærmere defineret, og uønskede typer af indlæg er illustreret (igen mest udtalt i naturvidenskabelige grupper der ofte har lange fun-

datser og benytter disse retningslinier som objektive kriterier til at styre kommunikationen). Således kan man ud fra såvel den generelle netikette og den specifikke fundats negere bidrag. De enkelte grupper er uddifferentierede ud fra sagsdimensionen (emnet og fundatsen). Den gode opførelse kan dog ikke reduceres til netiketten, men kan bruges til nødbremse over for brugere der bevidst prøver at skabe konflikt og mistillid i den enkelte gruppe. Socialdimensionen er langt mere kompleks, men kan beskrives ud fra den enkeltes gruppes autopoiesis. Motivationen for deltagelse i nyhedsgrupper skal også nævnes; den kan også ses ud fra såvel sags- som socialdimensionen. I forhold til sagsdimensionen hænger motivationen sammen med en faglig interesse (fx teknisk, æstetisk eller politisk) eller engagement i sociale forhold, der således gøres til det saglige forhold. I forhold til den sociale dimension må vi her indtænke et evolutionært udviklet psykologisk behov for socialitet (Tække in print) eller anerkendelse (Maslow). Dette vender vi tilbage til i afsnittet om individet, og skal her blot pege på at Gotved (1999) taler om news som et emotionelt fællesskab, og Donath (1999) om at deltagelse i on-line fællesskaber kræver omsorg for rygte og identitet. Teknisk set er det muligt at søge på en bruger og få adgang til samtlige bidrag denne har postet til nyhedsgrupper gennem tiderne.

Cyberspace transcenderer en geografisk afstand og danner et rum for mødet mellem fysisk adskilte mennesker. Disse sociale formationer beskrives som fællesskaber (Donath 1999), grupper (Hiltz & Turoff 1979), og altså her som organiserede interaktionssystemer. Interaktion, i traditionel forstand, kræver imidlertid en definatorisk set gensidig kropslig nærhed (Goffman 1959, Luhmann 2000). Kroppen har to basale funktioner i interaktion; den ene er som kommunikator, et redskab for analog kommunikation, hvilket fx kan udledes af forskning der viser hvordan øjenkontakt regulerer interaktion (Hiltz & Turoff 1979). På denne måde må kroppen ses som én fraværende *kommunikationsformidler* i cyberspace. (Tække in print) Kroppens anden basale sociale funktion er at være et naturligt *lokaliseringssted* for identitet (ibid.). Da identitet må ses som en dynamisk størrelse der ændrer sig over tid (fx Erikson), reagerer på information om ændringer i dets psykosociale miljø etc., giver det stabilitet at blive identificeret med en krop. I cyberspace baseres socialiteten på funktionelle

ækvivalenter for kroppens to kommunikative funktioner. Identitet opretholdes gennem stabilitet over tid i selvfremstilling, og man identificeres i cyberspace gennem distinktivt sprogbrug, signaturer, holdninger mv. Kropssproget ækvivaleres funktionelt gennem symboler (emotikoner) og tekst der direkte fortæller hvad andre skal vide om ens kropslige reaktioner. Vi vil definere kommunikation hvor alter og ego har deres opmærksomhed rettet mod hinandens ytringer, som *cyberspace interaktion*, i det øjeblik de via cyberspace kan transcendere det geografiske rum og iagttage hinandens ytringer. Kommunikation i cyberspace vil altid være asynkron i den forstand at den vil være sekventialiseret for en iagttager. I chat må personerne samtidigt sidde ved deres computere, men også i nyhedsgrupper er der ofte kun korte tidsrum mellem at bidrag knytter sig til bidrag. Dog er nyhedsgrupper langt mere organiseret end chat, og præget af en større grad af refleksion. Bidragene kan siges at være bundne af flere og mere komplekse forventninger og konditioneringer. Videre vil vi begribe nyhedsgrupper som organiserede såfremt en gruppe har en historie af interaktioner bag sig. De enkelte nyhedsgrupper er langt mere komplekse end deres fundats kan indfange hvorfor man, hvis man vil udsige noget om en gruppe, må lave et kvalitativt studie i denne.

I dette afsnit går vi mod den ydre horisont af denne undersøgelse, mens vi i næste afsnit går mod den indre horisont. Den ydre horisont giver antydning af en fælles nyhedsgruppekultur der går på tværs af alle nyhedsgrupper, på samme måde som alle fodboldklubber i Danmark deles om væsentlige kulturelle fællestræk. Hvis vi opfatter news generelt som en form i samfundet – altså som system omverden – så danner news selv medie for en lang række aktualiserede grupper der kan opstå som en form i dette medie. *Medie* skal ikke forstås her som det tekniske grundlag, men som den socialitet der emergerer i cyberspace som news. Generelt må man således forstå news som et medie der danner potentielle koblinger af aktualitet potentialitet, som genre, som kultur, som den horisont for mulige aktualiseringer dette medie giver ud fra den historie og de tekniske rammer der er systemets realitet. Når man kender én nyhedsgruppe, vil man bedre kunne ramme formen i et indlæg til en anden nyhedsgruppe, end hvis man ikke kendte til news på forhånd. Mediet ændrer sig ud fra det der præges ind i

det, det potentielle udvides, indskrænkes, nuanceres, men på dette generelle plan er kompleksiteten så stor, perspektiverne så mange, at ændringer strækker sig over længere tidsrum og er ude af takt. Der er ingen overordnet eller tværgående instans der regulerer news generelt. I de enkelte grupper derimod må bidrag forholde sig yderst præcist til de beslutninger, konditionerings og semantikker der er i den, og ud fra dens historie giver dens konkrete meningsgrænse. Den enkelte gruppe fremtræder som en form der selv bliver til medie for de faktiske aktualiseringer af aktualitet potentialitet, og mediet er her den enkelte gruppes mulighedshorisont.

Det rent tekniske aspekt er at alle grupperne har de samme tekniske rammer og faciliteter. Disse er dog hverken mere eller mindre bestemmende for den indholdsmæssige del af de sociale systemers kommunikation, dvs. ud fra sags- og social dimensionen, end vi ser det i det geografiske rum. Det tekniske news er som et rum, der opstod på et bestemt tidspunkt (måske 1973), med visse muligheder for at kommunikere. Mediet news er de erfaringer kommunikationen har aflejret som historie, kultur mm. Teknologi er aldrig neutral; den giver visse muligheder som den understøtter og udelukker samtidig andre, men teknologi kan ikke determineres på forhånd til at begrænse sig til netop én funktion.⁸ Man kan først over tid iagttage den faktiske brug af en teknologisk artefakt (Tække in print). Man kan dog sige at news fordrer en begrænset indlæring af beherskelse af tekniske faciliteter, som kun kan opnås gennem en vis socialisering i den teknisk-naturvidenskabelige kultur og tankegang, så ens evne til at navigere på Internet matcher det basalt set nødvendige. Man kan også sige at brugere med stor teknisk indsigt får magtmidler de kan anvende over for brugere med mindre teknisk indsigt (fx lave statistik over deres historie på Usenet). Denne magt er dog mere konkret i chat, hvor folk med teknisk ekspertise via war-scripts fx kan smide andre ud af et chatroom og forhindre dem i at komme igen (Hentschel 1998). I news bør magt mere defineres ud fra sociale kompetencer samt ud fra saglig viden om det emne gruppen er defineret ud fra, samt tid og engagement til kontinuert at bidrage. Hertil skal nævnes kodekendskab (SGK) hvilket vil sige at der i de enkelte

8. Et klassisk eksempel er tekstbehandlingsprogrammet der bruges som database.

grupper er forskellige kombinationer af koder der er indordnet efter hinanden i forhold til hvilke værdier der selekteres. Fx vil en iagttagelse ud fra et økonomisk perspektiv være overordnet et æstetisk i én gruppe, men ikke i en anden.

Nyhedsgruppen dk.fritid.dyr

Vi har i en længere periode fulgt med i gruppen dk.fritid.dyr, og vi har dokumenteret enkelte tråde som vi mener er prototypiske for systemet. Gruppens fundats er som følger kort:

Udveksling af oplevelser og erfaringer med kæledyr.
Eksempler på relevante emner i gruppen:

- spørgsmål ang. pleje af et kæledyr
- diverse råd til folk, som planlægger, at deres hund/kat skal have hvalpe/killinger
- hvilken hunderace er velegnet som familiehund
- hvordan skal jeg fodre min pythonslange

Altså en nyhedsgruppe, hvor alle mulige spørgsmål/fortællinger/råd vedr. ens kæledyr kan tages op.

4. Begrundelse:

Emnet fortjener et selvstændigt forum og drukner i dk.fritid, hvis kun sidstnævnte gruppe eksisterer.

Denne fundats giver kun et meget dårligt indtryk af dk.fritid.dyr som socialt system. Ikke fordi der ikke bliver stillet spørgsmål, for det bliver der. Faktisk er de fleste tråde startet som spørgsmål, men i analysen fremgår det at besvarelserne må harmonere med systemets meningsgrænse. Meningsgrænsen kommer netop til udtryk fremprovokeret af kommunikationer der divergerer i forhold til denne. Når dette sker er der flere muligheder. Enten sker der intet, eller også konditioneres det nye meningsforslag eller, som det oftest sker, negeres det nye meningsforslag, og den hidtidige meningsgrænse reproduceres i form af en programmatisk posting. Meningsgrænsen viser sig ved at besvarelsen ikke fremstår som kontingent, men som konditioneret eller besluttet og altså som nødvendig. Ikke alle spørgsmål afføder konflikt og programmatisk besvarelser, men indeholder kun enkle informerende svar så som: "en hamster spiser frø, køb en gnaverblanding." Man må dog sige at selv sådanne enkle svar kun lader sig give på

et langt mere komplekst grundlag udgjort af systemets historie. Vi vil tale om konsensuel kommunikation og indplacere den teoretisk som noget vanemæssigt der har mistet sit beslutningspotentiale (se Teori). Først i det øjeblik en kommunikation perturberer hvad der ellers virker konformt og trygt, genvinder ellers konditionerede elementer deres beslutningsaktualitet igen. Når spørgsmål eller indlæg i det hele taget divergerer i forhold til meningsgrænsen, trigger de programmatiske besvarelser der reproducerer systemet. Hvis et medlem giver et svar der indeholder en opposition til, og er i konflikt med, andre af systemets medlemmers opfattelse af meningsgrænsen, må denne defineres i forhold til det aktuelle tema.

Konkret at iagttage en nyhedsgruppe vil altid sige at man sidder med e-mail postet til en given gruppe; et element der ser sig selv som element i netop det system hvori det forventes at blive optaget som element. Et enkelt bidrag der ikke indplacerer sig på en tråd, men selv potentielt ville kunne starte en ny tråd, tilknytter sig alligevel systemet ved at handle om dyr, om noget i relation til dyr, eller måske endda om systemet og dets medlemmers forholden sig til dyr og/eller hinanden. Bidraget tilknytter sig altså til tidligere kommunikation,⁹ men, hvis det skal give anledning til at yderligere kommunikation knytter sig til, må det også have en vis informationsværdi, og derfor pege på noget i omverdenen der gør en forskel:

- >Hejsa alle sammen.
- >Jeg har en ørkenrotte (han) der er 2 1/2 år gammel. Han har fået et sår på
- >maven som der er gået betændelse i. Jeg aner ikke hvad jeg skal gøre... Jeg
- >har ingen anelse om hvad det vil koste at få den behandlet af en dyrlæge, og
- >om der kan gøres noget ved det. - Eller om det er bedst at aflive den, og
- >hvad det vil koste. Folk siger til mig at jeg bare selv kan slå den ihjel,
- >da det ser slemt ud, men det kan jeg ikke.
- >Er der nogen der har nogle ideer om hvad det vil koste at få en dyrlæge til
- >at kigge på ham.
- >Mhv Mette (Tråd IV p. 1).

9. Der kan dog være tale om førstegangsbidragere, men disse har for det meste kendskab til news fra andre grupper, har hørt om news, eller læst netiketten og fundatsen, ellers vil de hurtigt blive gjort opmærksom på det enkelte systems særlige konditioner samt på forhold vedrørende news generelt.

Dette indlæg startede en længere tråd: der er noget i omverdenen (en syg ørkenrotte). Mette¹⁰ iagttager fænomenet ud fra ansvar, samt et dilemma mellem mediet penge og en følelsesmæssig tilstand. Vi skal nu se på besvarelsen:

- >Kommer an på hvor du bor osv.
- >Min dyrlæge tager mindre i konsultation for smådyr end hun gør for hunde og >katte. Såret skal sikkert bare behandles med antibiotika som ikke er >voldsomt dyrt.

- >Du kan IKKE selv slå din ørkenrotte ihjel, det må du ikke medmindre du er >uddannet til det, desuden vil det også være meget smertefuldt for det lille >kræ at blive "kværket" af sin egen "moar"! (Dernæst går det under >dyremishandling, men det er en anden ting.)

- >- Jane (Tråd IV p. 2).

Hvis vi ser Mettes bidrag som systemets førsteordens iagttagelse og dermed dets fremmedreference, så er Janes besvarelse at forstå som systemets selvreference, der iagttager Mettes iagttagelse ud fra systemets konditioner. Det refererer altså til systemet eftersom begrundelsen for at gå til dyrlæge kører på konditionerede værdivalg i kendte koder i systemet: Penge: kodens positive værdi vælges (betal). Moral: gør det ikke selv, det er ondt, forkert. Ret: det er ulovligt at gøre det selv. Kærlighed: det ville være ukærligt at gøre det selv. Jane afslører ved denne kompakte og programmatiske besvarelse sig selv som yderst kompetent rent socialt, samt at have netop den viden der regnes med i denne gruppe. Dertil eksemplificerer hun også hvad vi mener er systemets egentlige fundats eller sociale identifikationspunkt for meningsgrænsen: *Vi er dem der har de rigtige holdninger til dyr, og at udleve disse holdninger er vigtigere end alt andet.* dk.fritid.dyr synes at befinde sig i en omverden af folk der ikke har rigtige holdninger til dyr. At have de rigtige holdninger indebærer fx altid at betale hvad det koster, uanset hvor meget; ellers skal man slet ikke have dyr:

- >man skal ikke have et dyr hvis man ikke vil betale prisen (tråd I p. 1).
-
- >Hvis dyret er sygt skal det til dyrlæge, og hvad det koster må man tage med, >ellers skal man ikke have dyr (tråd I p. 17).

10. Alle navne er ændret.

Man får en fornemmelse for systemets konsekvens i forhold til det hele tiden at vælge kodeværdi efter hvad der tænkes som den bedste indretning af samfundet ud fra den rigtige holdning til dyr. Denne overordnede kode giver blindhed over for kontingensen i iagttagelserne og giver sig fx udslag i følgende ytringer:

>Slitagen på lejligheden er nok ikke meget større, når man har dyr end når man
>har børn (...) jeg kan da se at barnet der boede her før også har slidt på
>dørkarme osv (tråd II p.22).

--

> Nå, bor du også et sted, hvor havens fugle er blevet skræmt væk af naboens
>børn?? (tråd I p.13).

--

>Jeg ville med glæde spænde dig godt fast og dumpe dig i havnen!!!!
(tråd V .p.17).

Det sidste eksempel er hentet fra en tråd hvor én i spøg tilbyder at sælge en ikke eksisterende opfindelse, nemlig en katteholder – hvilket altså bliver taget ham meget ilde op. Disse tre eksempler viser at dk.fritid.dyr mindst ligestiller børn og dyr samt at voksne med forkert indstilling burde aflives.¹¹ Forskellige koder diskuteres i forhold til meningsgrænsen, fx lange diskussioner om den nuværende lovgivning repræsenterer den rigtige holdning til dyr eller ej. Noget af det tætteste vi kommer til meningsgrænsen i positiv forstand er følgende konfirmation af en ytring der udtrykker gruppens identitet: man indlever sig i hvordan dyr bedst behandles:

> du har helt ret i at disse ting er nøjleordene ligger netop i motion og stimulation
>samt aktivering af hunden.... Og motion alene kan ikke gøre det hundene skal
>også have lov til at bruge hjernen (Tråd: II p. 24).

I gruppen ligger meningsgrænsen som en blind plet i forhold til selvreferencen; den bliver sjældent ekspliciteret da omverdenen for den er det psykiske system som ikke ville kunne acceptere en totalitet hvor det vigtigste i verden er dyrs velfærd. Dyrevelfærd er ubetvivleligt yderst vigtig for moderne menneskers identitet, men sult, krig, naturkatastrofer, forurening mm. må dog, om ikke an-

11. Sådanne udtalelser ville medlemmer givetvis ikke komme med i andre sociale sammenhænge.

det, sidestilles ud fra en almen betragtning.¹² Hvis nogen bringer dette på bane, bliver det ikke kommenteret, hvilket var tilfældet i nedenstående eksempel hvor en person prøvede at mane til en fornuft der også inkluderer andre parametre end dyr:

- >Men disse indlæg provokerede også mig stærk, idet jeg kom til at tænke på, at
- >de fleste for det første ikke havde nogen relevans for trådens indehaver, og for
- >det andet med tanke for mange børns mistrivsel her i landet, at mange hunde
- >bliver behandlet bedre end disse. Selvfølgelig har det ikke noget med dyr at
- >gøre, men det trækker jo åbenbart mig (Tråd II p. 2)

Gruppen, der er uddifferentieret fra sagsdimensionen, er funderet paradoksalt; dyrevelfærd alt andet. Måske er det derfor at systemet kun i sin fundats skriver om "*Udveksling af oplevelser og erfaringer med kæledyr*". Som vi så det ud fra Spencer Brown, afparadokserer systemet sig ved simpelt hen at handle (draw a distinction) og lader sit grundlag forblive uproblematiseret. Gruppens identitet er dog, empirisk set, klar nok: hver gang der kommer bidrag der vil kunne give det indtryk at gruppen ikke har en uforbeholden og altopofrende holdning til dyr, kommer der kraftige reaktioner.

- >Hvis du går op til din læge, er jeg sikker på, at du kan få både Fontex og en
- >henvisning til en god psykiater. Guderne skal vide, at du har brug for det. - og
- >med en patient som dig, vil psykiateren ikke behøve andre - det er vist stof i dig
- >til at han kunne skrive en bog. Selv, så jeg dig hellere i en spændetrøje.
- >--
- >Dorte
- >Cats know what we feel. They don't care, but they know (Tråd V p. 2).

Dette hænger sammen med enkeltpersoners identificeren sig med netop denne livsholdning. De henter identitet gennem systemet, men ville ikke kunne gøre dette hvis der kunne hæftes tvivl om systemets funktion. Hvis individer skal kunne hente identitet ud fra systemet, må der ikke være tvivl om systemets holdning:

- >Jeg tænker også på nye skribenter i gruppen, der risikerer at tro at det
-

12. Dette forhold er generelt for newsgrupper. I dk.helbred.slank er det vigtigste fx menneskers vægt.

>han siger er sandt - For ellers ville han ligge i mit killfilter nu! (tråd V p. 16).

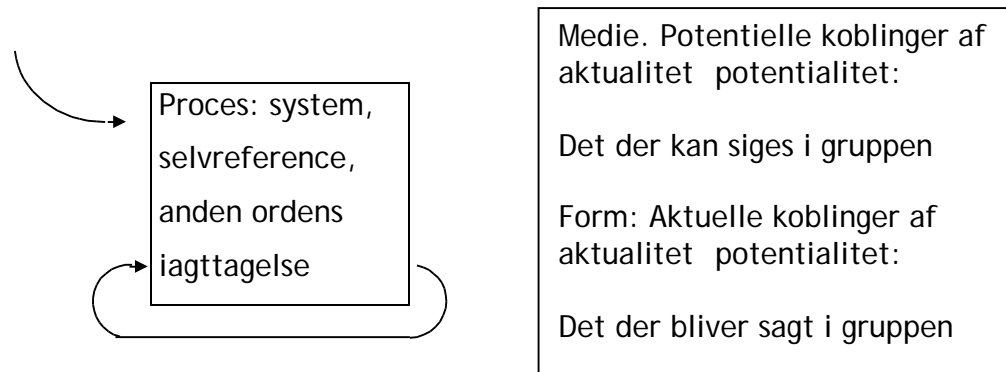
Personer kommer til syne i kommunikationen og får netop mulighed for dette hver gang der opstår en lejlighed til at "gå i rette med forkerte holdninger". Dette fænomen kan også beskrives ud fra teoremet om *reentry*: systemet indfører en beskrivelse af omverdenen i systemet; igen lidt karikeret: *vi er dem med de rigtige holdninger til dyr med en omverden hvor vi bider mærke i forkerte holdninger til dyr*. Reentryet giver et billede af denne omverden i systemet selv ved at enkelte personer tilskrives de uønskede holdninger. Disse personer ses gerne som antagonister, der i news går under navnet *troll* (en betegnelse på personer der under falske forudsætninger prøver at genere systemet). Der findes trolls i mange forskellige grupper, de kører deres spil, men i de enkelte gruppe risikerer enhver der træder ved siden af konditioneret opførsel at blive karakteriseret som troll.

>Efter den måde Hans argumenter i tråden om fyrværkeri på hundeng'en, er >han bare en troll (Tråd I p. 28).

Systemets paradoksale form (meningsgrænse), hvorud fra det adskiller sig fra sin omverden, betyder at værdierne i de SGK der iagttages ud fra indordnes efter denne grundform. Der skal betales, hvilket betyder at det ikke er den mest økonomisk rentable løsning på en problemstilling der selekteres, hvis denne ikke samtidig er den bedste løsning med dyret i centrum. Med 'teknik' som eksempel er en effektiv løsning på en problemstilling kun acceptabel hvis denne samtidig tilgodeser dyrets behov. Men koden i systemet er en moralsk kode og ikke et SGK, værdierne rigtig/forkert kan ikke fordeles med den samme klarhed som fx i økonomi. Men i dk.fritid.dyr er der ikke en tilfældig diskussion af hvad der er rigtigt og hvad der er forkert. Gennem systemets historie er der foretaget væsentlige valg (der efterhånden har mistet deres karakter af at være beslutninger) der giver specifikke forventninger (struktur), og dermed mere konkret giver meningsgrænsen form. Gruppens medie er de potentielle ting der kan siges om hvordan mennesker skal forholde sig til dyr i en newskontekst, altså potentielle koblinger af aktualitet og potentialitet. Formen udgøres af hvad der er konditioneret som aktuelle koblinger af aktualitet og potentialitet. Systemet har dannet

fælles semantikker for iagttagelser af omverdenen såvel mht. objekter som mht. begreber. Hvad betyder det fx at være god ved en hund? Kan man være det når man bor i en mindre lejlighed (se eksemplet fra tråd: II p. 24 ovenfor).

Omverden, fremmedreference, førsteordens iagttagelse

Iterativ kommunikation om meningsgrænsen
system omverden

Meningsgrænsen konstitueres af hvad der bliver sagt og efterfølgende konditioneret (gjort til betingelse for følgende kommunikation), eller mao. besluttet. Dette giver en model hvor systemet reproduceres eller varieres og restabiliserer sig, reproduceres på ny etc.

Personers status som medlemmer bliver forhandlet hvis de anfægter meningsgrænsen. Også her må vi skelne mellem sags- og socialdimensionen. Sagligt set kan kun temaer der relaterer sig til dyr antages. Mht. tema så følger en tråd kun sjældent ét tema, men skifter ofte således at et rema bliver til nyt tema. Under sådanne temaskift kan der godt komme temaer op der ikke har med dyr at gøre, uden at dette får konsekvenser for den person der begynder. Hvis nogen derimod søger at indlede en tråd om noget der ikke kan legitimeres ud fra dyr, fordømmes de, ignoreres eller bliver henvist til andre grupper. Ud fra socialdimensionen bliver det dog ofte nødvendigt at tage temaet for medlemskab op til fornyet debat. Betingelserne for medlemskab bliver forhandlet når personer søger at omdefinere meningsgrænsen, eller opfører sig på en uønsket måde. I sådanne tilfælde må konditionerne reproduceres for at likvidere den uønskede ad-

færd. Sådanne episoder kan antage flere forskellige forløb 1. Personen irttesættes, 2. Personen depersonaliseres (beskyldes fx for at være troll) 3. Konditionerne for medlemskab i forhold til opførelse ændres. 1 og 2 er udtryk for systemkonformitet, mens 3 er udtryk for systemvariation. Systemet må have en meningsgrænse der regnes som værende stabil, som det værende, for at variation kan identificeres og konditioneres og dermed føre til en restabilisering (se Luhmann 1994b). 1, 2 og 3 optræder ofte blandet i den samme kommunikation, og resultatet af 'forhandlingen' kan ses som en beslutning der både angår det som har stabiliseret sig i systemet, og om personen regnes som medlem. De næste uddrag er fra en tråd der opstår med det éne formål at diskutere en persons medlemsstatus:

- >Jeg synes imidlertid, at det virker som om du mest er ude på at provokere/såre >andre. Det er ingen tjent med.
- >Du er velkommen til at deltage i diskussionerne, men hvis du vil have, at andre >skal lytte, så synes jeg at du skal argumentere på en pænere måde (tråd II p.1).

Personen, som vi kalder Hans, forsvarer sig med at have en gadedrengerolle; som vi ser det, er det et meningsforslag der søger at give plads for at Hans kan tilkendes specielle friheder i forhold til 'god tone' i gruppen. Han skriver:

- >Du må også være opmærksom på, at der sikkert er en del som blot trækker på >smilebåndene, når denne Hans gadedreng kaster brænde til bålet, og ikke >hopper på provoens indlæg (tråd II p. 2).

Dette lykkes ikke i første omgang, da der svares afvisende:

- >Du risikerer iøvrigt blot at ryge i folks killfilter, for i længden kommer det >til at virke useriøst og kedeligt. Indtil videre har dine provokationer da ikke >ligefrem øget sagligheden i forhold til emnet dyr, for din største bedrift er >da, at få skabt en debat om dig og dine debat-evner...tørt (...) var der nogen der >sagde troll?! (tråd II p. 7).

Men så kommer hjælpen hvor der åbnes en dør for Hans' fortsatte status:

- >Med fare for at få rykket knuppen af som symptissør... Du er vist ikke så slem, >hvis jeg har ret i at jeg er kommet frem til at du egentlig blot søger andre >synspunkter og ikke er lukket totalt af for at ændre holdning?
- >Din debatform kan virke meget fremfusende og voldsom, men hvor styg er du i >virkeligheden?
- >Det er godt med en god debat, men det kan også blive for meget og grænsen kan

>du tilsyneladende ikke rigtig se. Hvad er din seriøse holdning nu? Har du
>ændret den, eller er du virkelig en lukket dør? (tråd II p. 8).

Hans svarer ikke direkte på dette, men da et sideløbende rema om fyrværkeri og hundes velfærd efterhånden bliver tema, skriver Hans således:

>Der er jo ikke kun hunde, der panikker, når der "fyres af".
>Ja, det er også der hvor jeg efterhånden selv begynder at se, "hvor skoen
>trykker" (tråd II p. 12).

Hans klarer frisag i denne omgang (man kan sige at han faldt til patten) og både han og systemet har nu fået reproduceret meningsgrænsen socialt set, her er fx ikke plads til gadedrenge. Derimod kan medlemmer med høj status godt tillade sig at være *off topic*.

>forresten har jeg fået indtryk af at fru Andersen bor i nærheden af Ribe
>eftersom du socialiserer dine hunde i Ribe ... kender vi mon hinanden fra DCH i
>Ribe??? (tråd II p. 32).

Vi mener at kunne udlægge nyhedsgrupper som selvorganiserende interaktions-systemer og vil ikke gå længere med at eksemplificere dette, men blot give en kort opsamling. En nyhedsgruppe har sit eget kommunikative rum og består i, og reguleres af, selektive samordningsmekanismer der er opstået historisk, uddifferentieret fra sagsdimensionen. At systemet er selvorganiserende eller autopoietisk vil sige at det er lukket over for omverdenen, kommunikationen er kun systemintern. Ud fra operation i mediet mening er systemet imidlertid åbent for iagttagelse af omverdenen, der kommer til syne som det der kan tematiseres ud fra dyr. Disse førsteordens iagttagelser er imidlertid altid baseret på en skelnen, hvilken afsløres i systemets selvrefleksion i det der begribes som anden ordens iagttagelse. Da andenordens iagttagelser i sig selv altid kun er nye førsteordens iagttagelser, dannes kommunikationen over lange kæder af iagttagelser af iagttagelser. Under denne proces vil noget blive konditioneret og andet negeret; begge dele er udtryk for beslutninger. Dette giver systemet en meningsgrænse der dels udgør systemets holdninger til forskellige anliggender omkring dyr og dels til hvordan dissens og konsensus kan udspille sig i systemet. Meningsgrænsen kan ikke siges at være rent saglig, men også social, således at systemets form kan siges at være relateret ikke blot til dyr, men til en helt særlig måde at

forholde sig til dyr på: Vi er dem der har de rette holdninger til dyr/andre har forkerte holdninger til dyr. Hvis meningsgrænsen kun omhandlede dyr (i leksikalsk forstand) kunne man fx have diskuteret de mest rationelle måder at producere burgrise på, uden etiske eller moralske anfægtelser. Tilkendelse af medlemskab og anerkendelse korrelerer med den rette verbaliserede forholden sig såvel moralsk som sagligt. Dette er essentielt for systemet, og kernen af medlemmer der ytrer sig forsvare denne meningsgrænse. De forsvare den så ingen kan tage fejl af systemets identitet. Vi vil nu i næste afsnit, ud fra en række funktionssystemer, søge at indkredse news generelt, og dk.fritid.dyr specifikt, i forhold til samfundet i øvrigt.

News og samfundet

Spørgsmålet er nu hvad news er i et samfundsperspektiv, og vi begynder med at se på news i forhold til nyheder, der udgør mediet for funktionssystemet massemedier (Luhmann 2000). I dette system er koden information/ikke information, hvilket giver selektionsprincippet i pressen. Er news mon ikke et massemedie? News har karakter af at bruge koden information/ikke information, men dette er mere som i almindelig interaktion, hvor man heller ikke upåagtet kan stå og gentage sig selv.

>Den har været vist i dk.snak.vittigheder, du er en stor gentagelse, få dig et liv (Tråd V p.10).

Sådan som Luhmann (2000b) udformer konturen til en teori om massemedier som funktionssystem i samfundet, falder news ikke ind under betegnelsen af flere grunde. Her vil vi nævne et par stykker; først er et massemedie defineret ved at der ikke kan finde interaktion sted mellem de 'samtidigt *nærværende*' som sender og modtager (ibid. p.2.). Dernæst er den form for institutionalisering der giver massemediernes autopoiesis, af redaktionel karakter (fx aviser, tv og radio).¹³ Dog vægter Luhmann det teknologiske ved at pege på at disse institutio-

13. Dette angår de internt processerende selektionsprincipper (programmer, organisatoriske redskaber såsom konkurrence mellem journalister, egne uddannelser, selviagttagelse: journalistik om journalistik mm.) for hvad der kommunikeres, altså for hvad der fx kommer i

ner bruger kopi-teknologier til at fremføre kommunikation. Hermed falder fx teater og forelæsninger ved siden af definitionen. Luhmanns ærinde er at beskrive nyhedsmedierne, og news synes at falde helt ved siden af dette. Den redaktion der kan siges af finde sted i en nyhedsgruppe som dk.fritid.dyr, har kun til hensigt at opretholde meningsgrænsen i en dynamisk omverden. De psykiske systemer, der danner betingelsesgrundlag for det sociale system, søger kun inklusion for så vidt dette opretholder en bestemt identitet og ekskluderer sig i fald dette ikke er tilfældet.¹⁴ Selve systemet virker under dobbelt kontingens, men den tautologiske cirkel af ubestemthed er ikke asymmetriret ud fra tredjepersoners lyst til at købe nyheder, men ud fra en intern opretholdelse af den positive værdi i moralkoden ud fra én bestemt sag: *at vi er dem der har de rette holdninger til dyr og kæmper for deres udbredelse*. Dette kan meget vel være i forventning til ekstern iagttagelse, som en forgænger til tv-mediets Big Brother fænomen, blot med den forskel at det sociale her er distribueret gennem sagsdimensionen. Til punktet om den udelukkede interaktion mellem den samtidigt nærværende sender og modtagerene må vi sige at forskellen grundlæggende er forskellen på broadcasting og cyberspaceinteraktion. Broadcasting har ikke den dialogiske eller interaktive form og mulighedshorisont som fx nyhedsgrupper, chatrooms og telefonkonferencer har. I cyberspace er det via Internet muligt at distribuere og realisere identitet i en social kontekst, som participant, hvor man bliver kendt og følgende genkendt i fora der netop passer én.

Nyhedsgrupperne er uddifferentierede fra sagsdimensionen og er hver især at iagttage som systemdannelse i formen organiseret interaktivitet. Fra det øjeblik den enkelte gruppe uddifferentieres, danner den sin egen sociale modus (sin egen historie med konditionering af hvad og hvordan der kommunikeres). For at diskutere den samfundsmæssige placering af en sådan form for systemdannelse, der ikke har noget fysisk produkt og ikke bare er et tilfældigt og uforpligtende møde, vil vi nu kigge på protestbevægelser for at se på ligheder og forskelle.

avisen. Se Luhmann 2000, Qvortrup 1998.

14. Se næste afsnit angående in- og eksklusion.

Sådanne falder ikke inden for de andre typer af sociale systemer Luhmann arbejdede med, da de hverken er symbolsk generaliserede, konditionerede som organisationer, eller er ubetinget afhængige af gensidigt nærvær som interaktionssystemer. Hvis man tænker på kvindebevægelsen eller på fredsbevægelsen, så havde de med sikkerhed ikke *bevæget* så meget hvis de blot havde beroet på organisationer.¹⁵ Disse bevægelser tenderer ifølge Luhmann (1999 p. 864) henimod en intern differentiering efter princippet centrum-periferi. Centrum udgøres af en stærk kerne, med en kreds af tilhængere uden om der kan aktiveres til aktioner, og en yderkreds af sympatisører der gør det muligt for bevægelsen at forudsætte at den kæmper for almene, samfundsmæssige interesser. Protestens form er, på den ene side at der protesteres, og på den anden side at nogen eller noget søges ansvarliggjort. I det funktionelt uddifferentierede samfund må disse bevægelser orientere sig tilbage til funktionssystemerne og ansvarliggøre disse, fx politik og økonomi. Det er klart at dk.fritid.dyr tenderer mod en form for protest, men vi har intet set til forsøg på mobilisering til aktioner, eller blot diskussion af de protestemner der har verseret i pressen under vore observationer (der har fx været sager med aktioner mod dyreforsøg). Dk.fritid.dyr lukker sig om sig selv (ud fra sin egen form som organiseret interaktivitet); dette udelukker imidlertid ikke at der kan være personsammenfald med en dyrrettighedsforkæmpergruppe, eller at systemet som sådant kan spille en perifer rolle som legitimerende for sådanne bevægelers samfundsmæssige processeren. Hvis vi imidlertid hæver blikket fra dk.fritid.dyr til news generelt, er der i tusindvis af grupper der overhovedet ikke berører sagligheder der vedrører protestelementer. Der er dog givetvis også nyhedsgrupper der relaterer sig tættere til kernen af protestbevægelser, hvilket også henleder opmærksomheden på cyberspace i forhold til minoritetsgruppers nye muligheder. Dette ses klarest i den forvrængede karikatur som pædoofilinetværk og nynazistiske fraktioner udgør; cyberspace danner her et rum for gensidig identifikation og legitimering af holdninger og gerninger der ellers ikke ville kunne finde social accept. Opsummerende kan vi sige at cyberspace, her i form af news, giver et enkelt individ mulighed for at i

15. Tak til Arne fra DLF: http://groups.yahoo.com/group/luhmann_danish/message/870

større sociale sammenhænge dele meget specialiserede interesser med ligesindede. Nyhedsgrupper skal hermed ikke reduceres til protestbevægelser, men kan være relateret hertil. Man bør heller ikke forveksle news med funktionssystemet *massemedier*, selv om der er en vis ekshibitionisme over enkeltpersoners selveksponering. News bruger indimellem koden for om noget har informationsværdi (her lig med nyhedsværdi), men det er ikke den afgørende kode, det er derimod den enkelte gruppes meningsgrænse fx den rette holdning/ikke rette holdning til dyr, en kode der ikke er statisk, men som uafslutteligt reproduceres, varieres og restabiliseres.

News og individet

Vores teoretiske indgangsvinkel giver os mulighed for at sige noget om hvorledes personer kommer til syne i kommunikationen. Personer er ifølge teorien et rent systemteoretisk begreb. Teoriens udgangspunkt i de tre systemdannelsesplaners (det biologiske, det psykiske og det sociale) strukturelle koblethed fører os uundgåeligt til spørgsmålet om individets status i forhold til analysestrategien. Det sociale system har sin egen identitet (meningsgrænsen), men hvad med individets identitet ?

Her i sidste afsnit vil vi således mere generelt pege på nogle pointer der kommer til syne omkring individet ud fra vores teoretiske indfaldsvinkel til news og cyberspace. Der er mange lag i dette forehavende og vi kan ikke komme meget længere ned end til at pege på hvor der må tages fat i videre studier. Der er to lag; for det første kan vi ud fra vores teoretiske indfaldsvinkel sige noget om hvordan personer kommer til syne i kommunikationen i news; for det andet giver studier af socialitet i cyberspace mulighed for at vende tilbage til opfattelsen af begreber som identitet, selv, krop og bevidsthed og at diskutere denne. For at begynde med det sidste mener vi at det er nødvendigt at skelne mellem begreberne identitet og selv, således at *identitet* regnes som det inkorporative i forhold til det sociale, altså identiteten som en social konstruktion, mens *selvet* betegner det inkorporative i forhold til kroppen; tænk på begreber som lune, stemning, temperament eller på evnen til at udsætte behovstilfredsstillelse.

En given kommunikation vil fortælle hvordan den enkelte prøver at præsente

tere sit selv (Goffman 1959). Samtidig menes det ikke muligt at opretholde en *identitet* der ikke vedvarende bekræftes socialt (Mead 1936). Overordnet set bærer enhver kommunikation præg af hvem der deltager i den, og den vil, uanset hvor eller hvorfor den finder sted, spille tilbage på *identiteten*. Det psykiske systemdannelsesplan er med andre ord strukturelt koblet til det sociale (Luhmann 2000), og man kan kun forstå sin *identitet* ud fra en social feedback (Kelly 1991). Spørgsmålet er så om det har indflydelse at kommunikationen forløber uden gensidig fysisk tilstedeværelse. Ud fra analysen af cyberspaceinteraktion (se afsnittet News generelt) betyder dette at skabelsen af identitet i forbindelse med cyberspacesocialitet ikke baseres på andres iagttagelse af, og reaktioner på, kroppens faktiske reaktioner, men udelukkende på bevidst valgt og kommunikeret selv fremstilling.

Med overgangen til det funktionelt differentierede samfund ændres det psykiske systems kobling til det sociale fra at være fast til at blive løst. Før var man i husholdningen, slægten, klanen, laget/strataet, men som Jönhil (1997) konstaterer, kan man fx ikke sove i politik. Dette forhold kan også forklares ud fra Durkheims skelnen mellem mekanisk og organisk solidaritet: I et religiøst og traditionsbundet samfund er den enkeltes position, ansvar og status givet, hvorimod man i et moderne uddifferentieret samfund selv må skabe sig sin identitet. I Luhmanns terminologi (2000 p. 264) må mennesket motivere sig selv og komme med egenbidrag til det sociale, defineret som dets inklusion, mens det samtidig, paradoksalt nok, må ekskludere sig selv for ikke at gå i ét med baggrunden, det sociale. Den enkelte må ekskludere sig selv for at gennemføre sin psykiske autopoi-esis, hvilket i praksis er givet ud fra at mennesket i en moderne kontekst netop ikke bare er koblet til ét socialt system, men til mange (skolen, arbejdet, sporten, familien etc.). Det hele menneske kan imidlertid ikke gå op i et socialt system, kan ikke møde det perfekte alter ego og ville, hvis det kunne, ikke mere være et individ, men et rent homo socius. Kommunikation kan ikke gå restløst op i bevidsthed og visa versa, forholdet kan ikke være én til én; tænk på et landkort som Bateson sagde det. Dette giver en psykologisk stressfaktor i det moderne samfund, der samtidig baserer sig stærkere og stærkere på individet. Dette kan forstås ud fra den humanistiske essentialisme; mennesket vil under de rette

vækstbetingelser kunne realisere sig selv eller aktualisere en indre unik essens. Eller set fra et trækteoretisk perspektiv hvor det er det nedarvede der vil styre hvorledes den enkelte bliver som individ. Set ud fra de tre systemdannelsesplaner må den enkeltes socialiseringshistorie i co-evolution med de biologisk nedarvede træk give det enkelte individ sin unikke 'konfiguration', og forklare at mennesker ganske ofte oplever den samme situation forskelligt. Individder der dukker op som personer i kommunikationen, vil som sagt have brug for at ekskludere sig for at kommunikere at de er noget specielt, at de har en identitet. En identitet de ikke selv kan opretholde alene (inden for normalgruppen). Hvis man sætter sig ned og prøver at holde fast i hvem man er, vil identiteten virke som et forsvindingspunkt (Mortensen 2000), og det er ikke muligt: I et tidsmoment vil ét 'træk' komme til bevidsthed, i næste tidsmoment et andet, og i det tredje vil man måske, som Mortensens lidt karikerede eksempel fra litteraturen viser, spise et sildehoved som man havde tænkt sig at gemme til i morgen (Mortensen 2000 p. 96). Man er afhængig af den sociale kontekst i forhold til at have identitet, for at være noget. Med disse briller på virker det klart at motivationen for at bidrage til kommunikationen i news for den faste kerne har med distribution af identitet at gøre. At vi skriver den faste kerne er fordi det ikke kan udelukkes at en del rent faktisk udelukkende bruger diverse nyhedsgrupper til at få svar på spørgsmål. Men de der deltager i *kampen* om meningsgrænsen, vil dels inkludere sig ved at bidrage og holde gang i gruppens reproduktion, samtidig ekskludere sig ved mere eller mindre indirekte at eksponere sig selv. Dette har således den dobbelte funktion, dels at holde gruppen igang og bevare dens identitet (vi er dem...), således at man er én der kan identificeres med denne gruppe, dels samtidig udskille sig som en person der kan knyttes særlige forventninger til, én der har særlige og væsentlige bidrag bag sig, og særlige kompetencer som man i bidragene spejler sig selvsmagende i. Som eksempel på dette skal vi se på slutningen af en længere tråd om tekniske forhold ved forskellige lystyper i forhold til dannelsen af vitaminer i krybdyr:

Steen:

- >Jeg vil tror at snakken bliver alt forspecifik, videnskabelig og detaljeret til det
- >interessefelt der er her (tråd III p. 15).

Janni:

>Ikke undervurder oss! ;)

>Det er sikkert flere enn meg som følger spent med og prøver å lære (tråd III p. 28).

Steen:

>undskyld, hvis du har oppfattet det således. Det var ihvertfald ikke intentionen.

>Jeg har desværre ret kneben tid for tiden, så det bliver kun lige til lidt hurtige

>indlæg i ny og næ. så måske " det hurtige" er årsagen til misforståelsen :-)) (tråd III p. 29).

Steen skrev hvad der svarer til fem normalsider, i velovervejede vendinger med referencer og links, så det kan ikke betvivles at det tager lang tid, men det er hvad Goffman (1959) kalder *expressions given of* når han så skriver at det kun lige bliver til et hurtigt indlæg i ny og næ. Janni taler på det store tavse flertals vegne: jo vi følger med og er del af kommunikationen og dermed systemet. Både Steen og den han primært fører diskussionen med, Jan, peger på deres egen specialviden, der virkelig gør dem til noget specielt; de ekskluderer sig som meget vidende medlemmer af gruppen. I øvrigt er al kommunikation eksempler på individernes forsøg på at komme til syne i kommunikationen; tag fx tråden med Ørkenrotten: den ene kommer til syne med et *alvorligt* problem forårsaget af hendes syge ørkenrotte, den anden som den der kan give det *fejlfri* svar på hvordan værdier i SGK skal fordeles i denne gruppe. Et tredje eksempel er at de der ikke formår at inkludere sig i gruppen, men som alligevel som troll spiller sin rolle som antagonist eller klovn. På den måde giver de andre gruppemedlemmer lejlighed til, ikke særligt ufrivilligt, at synliggøre sig selv i kommunikationen som personificeringer af gruppens identitet. Troll'ene eller klovnene kommer for deres eget vedkommende også til syne i kommunikationen; måske kan de oprettholde et billede af sig selv som ekstra smarte, for hvem det gang på gang lykkes at blive centrum for kommunikationen. Som nogen der udstiller hvor åndssvage de andre er. En sådan negativ identifikation er karakteristisk ved kun at være mulig netop ved at bidrage til kommunikationen, og altså derved netop også at inkludere sig i fællesskabet.

LITTERATURLISTE

- Andersen, Niels Åkerstrøm. 2001. *Beslutningens ubesluttelighed*. In WP 3/2001.
- Andersen, Niels Åkerstrøm. 1999. *Diskursive analysestrategier*. Nyt fra samfundsvidenskaberne.
- Baecker, Dirk. 1999. *Problems of form*. Stanford Uni. Press.
- Bales, F Robert. 1958. Role and Role Conflict. In Maccoby, E. E. *Readings in social psychology*. 3 ed. Holt. New York.
- Bays, Hillary. 1998. Framing and face in Internet exchanges. In *Linguistik online* 1, 1/98.
- Broch, Christian. 2000. Former, der kommer i form – om Luhmann og Spencer-Brown. In *Distinktion – tidsskrift for samfundsteori*.
- Brown, G. Spencer. 1969. *Laws of form*. George Allen and Unwin.
- Campbell-Kelly, Martin og Aspray, William. 1996. *Computer. A history of the information machine*. BasicBooks, HarperCollins Publishers, Inc.
- DLF: Dansk Luhmann Forum: http://groups.yahoo.com/group/luhmann_danish/
se også: http://home16.inet.tele.dk/jesper_t/luhmann.htm
- Donath, J. 1999. Identity and deception in the virtual community. In Smith & Kollock *Communities in Cyberspace*. Padstow, Cornwall. Routledge.
- Esposito, Elena. 1999. *Two-Sided Forms in Language*. In Baecker 1999.
- Goffman, Erving. 1959. *The presentation of self in everyday life*. Penguin Books. 1990.
- Gotved, Stine. 2000. *Cybersociologi – Det samme på en anden måde*. (Ph.D.-afhandling). <http://akira.ruc.dk/~gotved/Stine-phd.htm>

- Heider, Fritz. 1959. On perception and event structure, and the psychological environment. In *Psychological issues*. Vol. 1, no. 3 1959. In *Monograph 3*. International Uni. Press, Inc. New York.
- Hentschel, Elke. 1998. Communication on IRC. In *Linguistik online* 1, 1/98.
- Hiltz & Turoff. 1979. *The Network Nation*. Addison-Wesley. Comp. Inc.
- Husserl, Edmund. 1999. *Cartesianske meditationer*. Hans Reitzels Forlag.
- Jönhil, Jan Inge. 1997. *Samhället som system och dess ekologiska omväld*. Lund Dissertations in sociology 17.
- Kelly, George Alexander. 1991. *The psychology of personal constructs: Vol. 1: A theory of personality*. Routledge.
- Kneer, Georg & Nassehi, Armin. 1997. *Niklas Luhmann. Introduktion til teorien om sociale systemer*. Hans Reitzels Forlag.
- Luhmann, Niklas. 2000. *Sociale systemer*. Hans Reitzels Forlag.
- Luhmann, Niklas. 2000b. *The reality of the mass media*. Polity Press.
- Luhmann, Niklas. 1999. *Die Gesellschaft der Gesellschaft*. Suhrkamp taschenbuch wissenschaft.
- Luhmann, Niklas. 1999b. The Paradox of form. In Baecker 1999.
- Luhmann, Niklas. 1998. *Observations on modernity*. Stanford U. Press.
- Luhmann, Niklas. 1994. *Kunstsystemets evolution*. Illuprint. Det kgl. Danske kunstakademi.
- Luhmann, Niklas. 1986. *Ecological communication*. Polity Press.
- Luhmann, Niklas. 1986b. *Love as Passion: The Codification of Intimacy*. Polity Press, Cambridge.
- Luhmann, Niklas. 1977. Differentiation of society. In *The Canadian Journal of*

sociology. II p. 29-54.

Maturana, Humberto R. & Varela Francisco J. 1980. *Autopoiesis and cognition: The reallization of the living*. CIP.

Maturana, Humberto & Varela, Francisco. 1987. *Kundskabens træ. Den menneskelige erkendelses biologiske rødder*. Forlaget Ask, Århus.

Mead, G. H. 1934. *Mind, Self and Society*. Univ. of Chicago Press.

Mortensen, Niels. 2000. Det moderne individs paradokser. In *Distinktion – tidsskrift for samfundsteori* nr. 1. 2000.

Poulsen, Michael. 2001. *Social Searching: And other Media of the Modern Society*. MA-Program. Philosophy and Theory of Science Center Aalborg University.

Qvortrup, Lars in print: *Virtual space: The spatiality of virtual inhabited 3D worlds*. Springer Publishers.

Qvortrup, Lars. 1998. *Det hyperkomplekse samfund*. Gyldendal.

Thyssen, Ole. 2000. Luhmann og sporten. In *Distinktion – tidsskrift for samfundsteori* nr. 1. 2000.

Thyssen, Ole 2000b. Luhmann og Ledelse. In *MPP WP 12/2000*.

Thyssen, Ole. 1997. *Iagttagelse og paradoks*. Gyldendal.

Thyssen, Ole. 1997b. *Værdiledelse: Om organisationer og etik*. Gyldendal.

Thyssen, Ole. 1991. *Penge, Magt og Kærlighed*. Rosinante/Munksgaard.

Turkle, Sherry. 1995. *Life on the screen*. Simon & Schuster.

Tække, Jesper in print: Cyberspace as a Space parallel to geographical space. In Qvortrup in print.

The Centre for Internet Research

The Centre for Internet Research was established in September 2000 with the aim of encouraging research in the social and cultural implications and functions of the internet. More information about the centre and its activities can be obtained from <http://cfi.imv.au.dk>.

The papers from the Centre for Internet Research

All papers from the Centre for Internet Research can be found on the centres website <http://cfi.imv.au.dk/pub>. As long as in print, copies of the papers may be obtained by contacting cfi@imv.au.dk. Please specify complete address (for the purpose of citation please note that the printed and electronic versions are identical).

Papers from the Centre for Internet Research:

01. Mark Poster: Print and Digital Authorship
02. Niels Ole Finnemann: The Internet
– A New Communicational Infrastructure
03. Wolfgang Kleinwächter: Global Governance
in the Information Age
04. Jesper Tække & Berit Holmqvist:
Nyhedsgrupper set som
selvorganiserende interaktionssystemer

Center for Internetforskning

Institut for Informations- og medievidenskab

Niels Juels Gade 84 · DK-8200 Århus N

Tel. + 45 89 42 19 25 · Fax +45 89 42 19 52

cfi_editors@imv.au.dk · <http://cfi.imv.au.dk>